

Dopady anuitnej novely na dôchodkový systém v Slovenskej republike

Bakalárska práca

Vedúci práce:

Ing. Petr Kupčík

Lucia Dvořáková

Brno 2015

Touto cestou by som sa rada poďakovala vedúcemu mojej práce Ing. Petrovi Kupčíkovi za odborné usmerňovanie, cenné rady, zaujímavé myšlienky a trpezlivosť mi venovanú pri písaní bakalárskej práce. Veľká vďaka patrí aj mojej rodine, ktorá ma vedela správne motivovať a podporovať.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Dopady anuitnej novely na dôchodkový systém v Slovenskej republike**

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 15. května 2015

Abstract

This bachelor thesis engages in the study of the participation on the defined contribution pension system in the Slovak republic and its goal is to find out whether the participation of the savings in the second pillar is even profitable. The theoretical part will be dedicated to the development of the pension system in the Slovak republic. Secondly, theoretical knowledge will be applied to the calculations of the pensions system. Results from the first and the second pillars of the pensions system are compared and analysed to look at the different amounts of pension received between the two pillars, and a lower wage cut-off point is calculated, defining at which point the second pillar pension contribution scheme becomes profitable.

Keywords

Pension system, defined contribution, second pillar

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá účasťou na dôchodkovom sporení v Slovenskej republike a jej cieľom je zistiť, či sa sporenie na dôchodok v druhom pilieri v súčasnosti vyplatí. Teoretická časť práce bude venovaná vývoju dôchodkového systému v Slovenskej republike. V ďalšej časti práce budú využité teoretické poznatky k výpočtom dôchodkov z prvého a druhého piliera, porovnávanie výšky dôchodkových dávok na základe účasti na dôchodkovom sporení a hľadanie výšky mzdy, od ktorej sa sporenie v druhom pilieri vyplatí.

Kľúčové slová

Dôchodkový systém, dôchodkové sporenie, druhý pilier

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce	12
3	Metodika práce	13
3.1	Dôchodok z I. piliera.....	14
3.2	Dôchodok z II. piliera.....	15
4	Literárna rešerš	17
4.1	Pay-as-you-go	17
4.1.1	PAYG a systém na Slovensku pred rokom 2004	17
4.1.2	III. pilier pred rokom 2004.....	18
4.2	Neudržateľnosť priebežného systému	19
4.3	Dôchodková reforma 2004-2005.....	21
4.3.1	I. pilier.....	21
4.3.2	II. pilier	23
4.3.3	III. pilier.....	24
4.4	Zmeny po roku 2005.....	25
4.4.1	I. pilier.....	25
4.4.2	II. pilier	27
4.5	Anuitná novela	29
4.5.1	Počiatky vyplácania dôchodkov z druhého piliera	30
4.5.2	Dôvody, prečo v II. pilieri zotrvať.....	31
5	Praktická časť	33
5.1	Dôchodky z I. piliera.....	34
5.2	Krátený dôchodok z I. piliera.....	37
5.3	Dôchodky z II. piliera	39
5.4	Hraničná výška mzdy a výhodnosť druhého piliera.....	46
6	Diskusia	48

7	Záver	50
8	Literatúra	52
9	Zoznam obrázkov	56
10	Zoznam tabuliek	57
A	Stredná dĺžka života mužov pre jednotky veku (2013)	59
B	Stredná dĺžka života žien pre jednotky veku (2013)	60

1 Úvod

Dôchodkový systém v Slovenskej republike po páde komunizmu a od vzniku samostatného štátu v roku 1993 si prešiel veľkým množstvom zmien. Od svojich počiatkov založených na priebežnom systéme cez vytvorenie kapitalizačného piliera v roku 2005 až po prvé vyplácanie dôchodkových dávok z neho. Len samotný zákon o sociálnom poistení bol novelizovaný až štyridsaťštyrikrát.

Počet týchto zmien, ich obsah, rovnako ako aj politická nestabilita, môžu v občanoch vzbudzovať chaos či nedôveru v systém. Pre médiá bola táto téma vždy chytľavá, no po spustení výplatnej fázy dôchodkového sporenia v roku 2015 rezonovala viac ako kedykoľvek predtým.

Spôsobil to fakt, že v začiatkoch sporenia v druhom pilieri bol tento pilier opísaný ako veľmi výnosný, sľubujúci „švajčiarske dôchodky“, no po stanovení prvých ponúk životnými poisťovňami prvým druhopilierovým dôchodcom realita nepriniesla sľubované ovocie.

Táto veľmi citlivá téma rozdeľuje slovenských politikov do dvoch táborov – jedni považujú kapitalizačný pilier za nevyhnutnú súčasť zdravého vývoja dôchodkového zabezpečenia a tí druhí sú jeho hlasnými odporcami.

Vládna strana Smer – sociálna demokracia túto situáciu využila a po štvrtýkrát otvorila druhý pilier (z toho trikrát bol otvorený práve počas vlády Róberta Fica), teda umožnila sporiteľom, ktorí považujú svoju účasť na dôchodkovom sporení za nevýhodnú, z neho vystúpiť a samozrejme, tým, ktorí majú záujem o dôchodkové sporenie, doň vstúpiť. Druhý pilier tak má byť otvorený od 15. marca do 15. júna 2015 a vláda dúfa, že získa späť do priebežného systému finančné prostriedky, ktoré sporitelia zasielali do dôchodkových správcofských spoločností a zníži záťaž na rozpočet Sociálnej poisťovne, z ktorého sa vyplácajú štátne starobné dôchodky a ktorý je roky v deficite, dotovaný z prebytkových fondov a ďalšou pomocou od štátu.

Kvalitné nastavenie druhého piliera je tak významné nielen pre občanov, ktorí si chcú sporiť na dôchodok aj vlastnými silami a nie sa iba spoliehať na štát. Je podstatné aj pre budúcnosť dôchodkového systému v Slovenskej republike, ktorý bojuje so zhoršujúcim sa demografickým trendom. Dôchodcov pribúda a ľudia v ekonomicky aktívnom veku už na nich nestíhajú pracovať. Priebežný systém bol kedysi výborne fungujúcim systémom pre občanov aj štát, no dnešné podmienky nespĺňajú predpoklady na jeho hladké fungovanie. Preto je potrebné, aby si občania uvedomili dôležitosť zabezpečovania sa na dôchodok a boli pripravení na to, že štát nemusí takúto ťažobu uniesť. Je predsa prirodzené, že každý občan chce svoj život na dôchodku dožiť pokojne, tak aby sa jeho životná úroveň po opustení ekonomicky aktívneho života nemusela výrazne znižovať.

Veľké množstvo ľudí, či už tí, ktorí si na svoj dôchodok sporia v druhom pilieri, alebo tí, ktorí oň doteraz záujem neprejavili či dokonca z neho vystúpili, sa pýtajú, či je pre nich účasť na dôchodkovom sporení výhodná alebo nie. V tejto bakalárskej práci sa teda pokúsím zistiť, či existuje hraničná výška mzdy, s ktorou sa v druhom pilieri vyplatí v súčasnosti zotrvať.

2 Cíl práce

Cíľom práce je na základe teoretických znalostí vypočítať dôchodok fiktívnych osôb zúčastňujúcich sa na dôchodkovom sporení a štátny starobný dôchodok týchto fiktívnych osôb v prípade neúčasti na dôchodkovom sporení.

Ďalším cieľom práce je na základe výpočtov porovnať dôchodky týchto osôb a určiť či sa im vstup do druhého dôchodkového piliera vyplatil alebo nie, respektíve zistiť, či existuje medzná hranica výšky mzdy, s ktorou sa sporenie v druhom pilieri oplatí.

3 Metodika práce

Začiatok bakalárskej práce bude venovaný literárnej rešerši, v ktorej postupne ro-
zoberiem vývoj dôchodkového systému v Slovenskej republike. Význam tohto po-
stupu spočíva v tom, že parametre dôchodkového systému a legislatíva sa ho týka-
júca si prechádzala a prechádza dodnes pravidelnými zmenami, ktoré mnohokrát
môžu pôsobiť takmer chaoticky.

Popíšem stav, v akom sa dôchodkový systém nachádzal po vzniku samostatnej
Slovenskej republiky a vysvetlím základné pojmy, ktoré sa budú v bakalárskej prá-
ci často opakovať.

Významnú pozornosť venujem ukazovateľom, ktoré v dobe pred reformou
z roku 2005 naznačovali neudržateľnosť priebežného penzijného systému. Budú to
napríklad:

- Vývoj pôrodnosti na Slovensku pred reformou z roku 2005 (Eurostat, 2015).
- Očakávaná dĺžka života na Slovensku (Asociácia dôchodkových správcovských spoločností, 2015).
- Index ekonomickej závislosti starých ľudí podľa The 2015 Ageing Report, kto-
rý vydáva Európska komisia.
- Príjmy a výdaje Sociálnej poisťovne (Sociálna poisťovňa, 2015).

V práci priblížim najväčšiu dôchodkovú reformu, ktorú priniesla vláda Miku-
láša Dzurindu. Podstatou reformy bolo upravenie priebežného piliera dôchodko-
vého systému, vytvorenie kapitalizačného piliera a upravenie pôsobnosti doplnko-
vého dôchodkového sporenia. Táto reforma bola legislatívne upravená nasledujú-
cimi zákonmi:

- Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a dopl-
není niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a do-
plnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Vývoj penzijného systému po reforme ale nezastal a preto upozorním na ďal-
šie dôležité zmeny, ktoré sa v ňom udiali. Samostatnú kapitolu venujem tzv. anuit-
nej novele (Zákon č. 183/2014 Z. z.), ktorá mala upraviť výplatnú fázu dôchodko-
vého sporenia v druhom pilieri. Táto úprava bola nevyhnutná, pretože začiatok
roka 2015 znamenal vznik nároku na výplatu prvých dôchodkov z druhého piliera.

Začiatok výplatnej fázy však pre mnohých sporiteľov priniesol veľké sklama-
nie, najmä čo sa týka výšky ponúkaných dôchodkov. Táto téma sa stala v médiách
veľmi diskutovanou a vláda rozhodla, že umožní sporiteľom rozhodnúť sa či chcú
v druhom pilieri zotrvať alebo presunúť nasporené prostriedky do Sociálnej pois-
ťovne. Preto v tejto kapitole uvediem niekoľko dôvodov, prečo má zmysel v dru-
hom pilieri zostať.

V praktickej časti bakalárskej práce nadviažem na teoretické znalosti, ktoré získam pri študovaní literatúry pre tvorbu literárnej rešerše.

Uvediem desať fiktívnych osôb (päť mužov a päť žien), ktoré v roku 2015 dosiahnu dôchodkový vek, no budú sa od seba budú odlišovať niektorými parametrami, a to:

- Výškou mzdy – tento parameter som sa snažila určiť tak, aby som pokryla čo najširšie rozpätie pohybujúce sa nad aj pod výškou priemernej mzdy. Tá bola podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky za rok 2014 vo výške 858 eur. Výšku mzdy pre výpočty som teda určila násobkami priemernej mzdy:

Tab. 1 Stanovenie výšky mzdy percentom priemernej mzdy pre účely výpočtov

40%	343 EUR	150%	1 287 EUR
60%	515 EUR	175%	1 502 EUR
80%	686 EUR	200%	1 716 EUR
100%	858 EUR	225%	1 931 EUR
125%	1 073 EUR	250%	2 145 EUR

Zdroj: Vlastná práca

- Rokom narodenia.
- Dôchodkovým vekom.
- Dobou, kedy boli dôchodkovo poistení.

3.1 Dôchodok z I. piliera

Na základe stanovených údajov a vzorcov vypočítam priznaný štátny starobný dôchodok, ktorý by mala daná osoba získať, ak by sa nezúčastnila na dôchodkovom sporení. K týmto výpočtom budem potrebovať vzorec pre výpočet POMB¹, ktorý pre zjednodušenie výpočtov bude v tvare (Golias, 2011):

$$POMB = \frac{\text{vymeriavací základ}}{\text{priemerná mzda}} \quad (1)$$

Na účely výpočtov použijem údaje o priemernej mzde za rok 2014 zo Štatistického úradu Slovenskej republiky. Tá dosahovala hodnotu 858 eur.

Priemerný osobný mzdový bod sa navyše musí upravovať. Ako uvádza Sociálna poisťovňa (2015), POMB sa v roku 2015 upravuje takto:

- Ak je hodnota POMB nižšia ako 1,0, k POMB sa z rozdielu medzi 1,0 a POMB pripočíta 19%.

¹ POMB – priemerný osobný mzdový bod

- Hodnoty POMB nižšie ako 1,25 (t.j. 1,249999999) sa započítavajú v celej výške.
- Z hodnoty POMB dosahujúcej výšku od 1,25 do 3 sa započítava 72%.

Priznaný štátny starobný dôchodok (SD) sa vypočíta podľa nasledujúceho vzorca, kde $POMB$ vyjadruje priemerný osobný mzdový bod poistenca, R dobu, akú bol dôchodkovo poistený a ADH vyjadruje aktuálnu dôchodkovú hodnotu, ktorá je pre rok 2015 vo výške 10,6865 eura (MPSVR, 2015):

$$SD = POMB \times R \times ADH \quad (2)$$

3.2 Dôchodok z II. piliera

Štátny starobný dôchodok sa kráti o časť odvodov, ktoré sporiteľ zasielal zo svojej mzdy do svojej dôchodkovej správcovskej spoločnosti. K výpočtu kráteného dôchodku, ktorý by osoba získala od Sociálnej poisťovne, bude použitý nasledujúci vzorec.

$$KD = SD - (0,5 \times SD \times R_{05-11}) - \left(\frac{2}{9} \times SD \times R_{12-15}\right) \quad (3)$$

Vo vzorci č. 3 KD vyjadruje výšku kráteného starobného dôchodku z prvého piliera, SD výšku dôchodku z prvého piliera, ak by si osoba v druhom pilieri nesporela a R_{05-11} a R_{12-15} časť doby dôchodkového poistenia, počas ktorej sa sporiteľ zúčastňoval na dôchodkovom sporení.

Taktiež je potrebné poznať sumu nasporených prostriedkov, ktoré by mal mať na konci roka 2014 sporiteľ na účte v DSS. Vypočítam ju na základe nasledujúceho vzorca (Šoba, Širůček a Ptáček, 2013):

$$S = a \times m \times \left(1 + \frac{m+1}{2m} \times r\right) \times \frac{(1+r)^n - 1}{r} \quad (4)$$

Vo vzorci č. 4 S vyjadruje nasporenú čiastku, a vyjadruje odvod putujúci do DSS, m počet týchto odvodov, r vyjadruje zhodnotenie v dôchodkovom fonde a n dobu sporenia.

V tomto výpočte je potrebné poznať zhodnotenie fondu, ktoré fond dosiahol. Pre účely tejto bakalárskej práce som si vybrala fond Garant, ktorý spravuje Allianz – Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a. s. Vybrala som si ho z dôvodu, že spravuje najvyšší objem majetku zo všetkých fondov DSS. K 20. aprílu 2015 bola podľa informácií na stránke správcovskej spoločnosti čistá hodnota majetku spravovaná fondom Garant 1 912 166 340,42 EUR. Podľa správ, ktoré DSS pravidelne zverejňuje, si zistím ročné zhodnotenie fondu a použijem ho do výpočtu nasporenej sumy na účte sporiteľa.

Výpočet samotného dôchodku z druhého piliera je nasledovný:

$$P = \left(\frac{(1+j)^n}{1+0,5j} \right) \times \left(\frac{j}{(1+j)^n - 1} \right) \times C \quad (5)$$

Vo vzorci č. 4 vyjadruje P výšku ročnej dôchodkovej dávky vyplácanej poisťovňou, j hodnotu minimálneho zhodnotenia, n dobu vyplácaného dôchodku (strednú dobu dožitia) a C nasporenú sumu v dôchodkovej správcovskej spoločnosti.

Pretože poisťovne s licenciou vyplácať dôchodkové dávky z druhého piliera môžu používať vlastné úmrtnostné tabuľky a aby výsledky výpočtov čo najvernejšie odrážali realitu, na účel výpočtov budú použité úmrtnostné tabuľky zo Štatistického úradu Slovenskej republiky a ich hodnoty budú umelo navýšené o 4 roky.

4 Literárna rešerš

Po páde komunizmu a pokojnom rozdelení sa Československa, Slovensko ako samostatný demokratický štát potreboval rozvinutý sociálny systém, v rámci ktorého by dokázal zabezpečiť svojich občanov v dôchodkovom veku. V oblasti penzijného systému, ktorému je táto práca venovaná, existoval tzv. systém dôchodkového zabezpečenia.

Systém dôchodkového zabezpečenia bol ako vo väčšine európskych krajín založený na priebežnom systéme pay-as-you-go (ďalej PAYG).

Všeobecne sa rozlišujú dva hlavné modely dôchodkového systému:

- „Beveridgeovský“ model, využívaný v krajinách ako Veľká Británia, Dánsko, Írsko a iných, priniesol v roku 1942 v správe nazvanej Beveridge Report britský ekonóm lord William Beveridge. Je financovaný z daňových výnosov a založený na silnej redistribúcii dôchodkov, keďže štát garantuje určitú minimálnu penziu každému občanovi bez rozdielu príjmu. Takýto systém býva doplnený dobrovoľným penzijným pripoistením, každý sporiteľ má za svoj dôchodok zodpovednosť, ak mu základný dôchodok nestačí.
- Bismarckov model, pochádzajúci z 80. rokov 19. storočia od nemeckého kancelára Otto von Bismarcka, má zabezpečiť dôchodkové dávky tým, ktorí pracujú a odvádzajú príspevky. Tieto príspevky sú takmer okamžite prerozdeľované súčasným dôchodcom a mali by im zabezpečiť podobný životný štandard ako keď pracovali (Dušková, 2013, s. 108).

4.1 Pay-as-you-go

PAYG – priebežný systém financovania sociálneho systému spočíva na princípe medzigeneračnej solidarity. Schokkaert a Van Parijs (2003, s. 249) ho prirovnávajú k „tradičnej rodinnej štruktúre, kde rodičia sa starajú o svoje deti v dobe, keď sú príliš malé na to, aby pracovali a prostredníctvom opačnej reciprocity sa potom deti starajú o rodičov vo veku, keď sú príliš starí, aby pracovali“. Znamená to, že odvody vyberané od ekonomicky aktívneho obyvateľstva sú prakticky okamžite prerozdeľované súčasným dôchodcom, nie sú nijakým spôsobom investované.

4.1.1 PAYG a systém na Slovensku pred rokom 2004

V roku 1994 bola na Slovensku zákonom č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni vytvorená Sociálna poisťovňa, pôsobiaca v oblasti dôchodkového zabezpečenia a nemocenského poistenia, ktorú pred tým spravovala Národná poisťovňa (Sociálna poisťovňa).

Pracujúca časť obyvateľstva prispieva do systému odvody na základe svojej hrubej mzdy, v počiatkoch tohto systému vo výške 26,5%.

Muži získali nárok na dôchodok po završení 60. roku života, u žien sa dôchodkový vek pohyboval v rozmedzí 53. až 57. roku života, a to na základe toho, koľko detí vychovala (Palacková, 2006).

Valorizáciu dôchodkov však zákon presne nedefinoval, bola skôr nástrojom politickej súťaže. Podľa zákona však bola možná, ak v hospodárstve priemerná nominálna mzda stúpila od poslednej valorizácie aspoň o 5%, alebo ak životné náklady vzrástli aspoň o 5% (Goliaš, 2011).

Sociálna poisťovňa stanovila výpočet starobného dôchodku týmto spôsobom:

- do výpočtu dôchodku sa počítal mesačný priemer hrubých miezd poistenca z piatich najlepších kalendárnych rokov z posledných desiatich pred vznikom nároku na dôchodok
- ak bol tento priemer vyšší než 2 500 Sk, vymeriavací základ sa vypočítal nasledovne: Zo sumy 2 500 Sk bol vymeriavací základ 2 500 Sk. Zo sumy nad 2 500 Sk a do 6 000 Sk sa k 2 500 Sk pripočítavala 1/3 prevyšujúca túto sumu a zo sumy nad 6 000 Sk a do 10 000 Sk sa pripočítavala 1/10 prevyšujúca sumu 6 000 Sk.
- do výpočtu výšky dôchodku zasahoval ako koeficient aj počet rokov dôchodkového poistenia. Pre počet rokov 25 bol tento koeficient vo výške 0,5, každý ďalší rok sa zvyšoval o 0,01, maximálne do 0,67 (42 rokov).

V roku 2003 teda vyzeral vzorec na výpočet starobného dôchodku takto (Goliaš, 2011):

$$\text{Dôchodok} = \text{Vymeriavací základ} * \text{koeficient} * 2,121 + 1270 \quad (6)$$

4.1.2 III. pilier pred rokom 2004

III. pilier penzijného systému, nazývaný doplnkové dôchodkové poistenie (ďalej DDP), bol zavedený Zákonom č. 123/1996 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom poistení zamestnancov, nadobúdajúci účinnosť v júli 1996. Podľa tohto zákona je účelom DDP „umožniť poistencovi získať doplnkový dôchodkový príjem v starobe alebo invalidite a pozostalým po poistencovi získať doplnkový dôchodkový príjem v prípade úmrtia poistenca“. Túto činnosť vykonáva doplnková dôchodková poisťovňa a jej príjmy tvoria príspevky od zamestnancov a zamestnávateľov.

Občanovi tretí pilier umožnil sporiť si ľubovoľnú sumu na svoj dôchodok. Prispievanie bolo založené na dobrovoľnej báze a životná poisťovňa mala sporiteľovi vyplácať dôchodok. Doplnkové sporenie však v prvých rokoch svojej existencie nebolo dostatočne spropagované a hlavne nebolo podporované žiadnou daňovou politikou, preto takéto sporenie na Slovensku nenašlo veľký úspech. Navyše, v danom období panovala na Slovensku nedôvera vo finančné inštitúcie, ktorá takisto mohla spôsobiť nízky záujem o sporenie si v treťom pilieri (Goliaš, 2011).

Situácia sa po určitých legislatívnych úpravách mierne zmenila a tretí, doplnkový pilier dôchodkového poistenia začal získavať na atraktivite. Od roku 2001 sa mohli doplnkového poistenia zúčastniť aj osoby bez príspevkov od zamestnávate-

ľa, rovnako aj samostatne zárobkovo činné osoby a zamestnanci rozpočtovej a príspevkovej sféry. Ďalším faktorom ovplyvňujúcim záujem o tretí pilier bolo aj zavedenie daňových zvýhodnení na príspevky. Od základu dane sa umožnilo odpočítať 10% ročného príjmu, s hornou hranicou 24 000 Sk ročne, vyplatením dávky sa tento príjem zdanil 10% sadzbou. Zamestnávateľ, ktorý zamestnancovi prispieval do tohto súkromného piliera, si mohol tieto príspevky zahrnúť do nákladov, a to 3% úhrnu zúčtovaných miezd poistencov. (Lendacký, 2002)

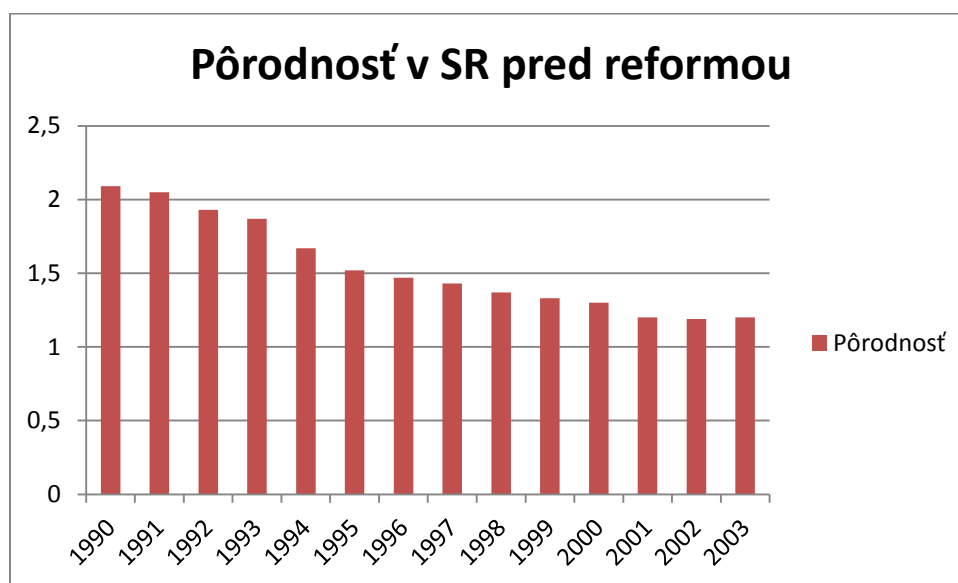
4.2 Neudržateľnosť priebežného systému

Forma priebežného financovania dôchodkov na Slovensku bola na prvý pohľad nesporne príjemná a výhodná. Občan mal vo svojom produktívnom veku pracovať a keď mu mal začať dôchodok, štát prevzal svoju „otcovskú“ rolu a prostredníctvom Sociálnej poisťovne mu začal vyplácať dôchodky, aby mohol dôstojne dožiť svoj život. Hoci idea je to dobrá, tento systém by sa určite začal rúcať, a to z viacerých dôvodov.

Prvým dôvodom, ktorý spomeniem, je nezastaviteľný demografický vývoj. Keď Otto von Bismarck vytvoril PAYG systém, dôchodkový vek bol 60 rokov a priemerná dĺžka dožitia obyvateľov Pruska bola asi o tri roky vyššia. Znamená to, že peňazí na financovanie dôchodcov bolo dostatok. V súčasnosti je ale situácia úplne odlišná. Životná úroveň sa výrazne zlepšila, za čo môže pokrok v zdravotníctve či lepšia kvalita života. Podľa údajov Medzinárodnej banky pre obnovu a rozvoj (2012) je priemerná dĺžka života na Slovensku vyššia ako 76 rokov (tabuľka 1 opisuje predpokladaný vývoj dĺžky života na Slovensku). Dôchodcov teda neustále pribúda a pomer pracujúcich občanov (tých, ktorí platia odvody) k nim sa stále znižuje a štát sa ocitá v problémoch s vyplácaním dávok².

Ak by sme chceli mať optimistické vyhliadky do budúcnosti, nepomáha ani fakt, že pôrodnosť na Slovensku klesá. Obrázok č. 1 zobrazuje vývoj pôrodnosti na Slovensku od roku 1990 až do reformy v roku 2004. Kým v roku 1990 pripadalo na jednu ženu 2,09 dieťaťa, v roku 2003 to bolo už iba 1,20 (Eurostat, 2015). Takýto vývoj vykazuje negatívne vyhliadky pre budúcnosť financovania dôchodcov – na dôchodky nebude dostatok peňažných zdrojov.

² V skutočnosti tesne po zavedení druhého piliera nebola dôchodková reforma pre rozpočet Sociálnej poisťovne pozitívna, pretože prišla o podstatnú časť príjmov. Nedostatok prostriedkov štát dočasne vykryl z privatizačných príjmov (Palacková, 2006).

Obr. 1 Pôrodnosť na Slovensku pred reformou z roku 2004
Zdroj: Eurostat, 2015

Tab. 2 Očakávaná dĺžka života v ďalších rokoch na Slovensku

Očakávaná dĺžka života v SR	2002	2020	2030	2050
Muži	69,5	69,4	70,1	71,6
Ženy	77,6	78,1	78,7	80,3

Zdroj: Asociácia dôchodkových správcovských spoločností, 2015

Významným ukazovateľom, ktorý nesporne dokazuje problém systému, je index ekonomickej závislosti starých ľudí (tabuľka 2). Vyjadruje počet osôb v percentách v poproduktívnom veku (nad 65 rokov) k osobám v produktívnom veku (15 – 64 rokov). Tabuľka 3 zobrazuje tento index aj s predpoveďami budúceho vývoja spracované Európskou komisiou.

Ak sú tieto predpovede správne, tak hodnota indexu bude neustále rásť, čo znamená, že počet osôb v poproduktívnom veku sa bude zvyšovať a v roku 2060 bude dosahovať už 66% (The Ageing Report 2015, 2014).

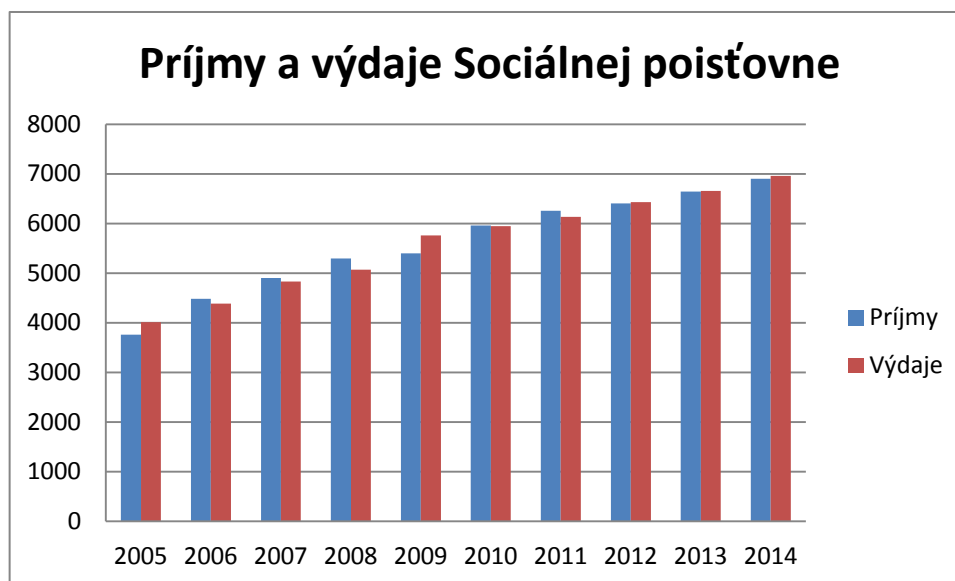
Tab. 3 Index ekonomickej závislosti starých ľudí v percentách

	2013	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Index ekonomickej závislosti starých ľudí	19	20	25	33	41	55	66

Zdroj: The Ageing Report 2015, 2014

Čo sa týka rozpočtu Sociálnej poisťovne, takýto demografický vývoj je preňho veľmi nepriaznivý a ani súčasný vývoj nevykazuje pozitívne čísla. Obrázok 2 znázorňuje vývoj príjmov a výdajov Sociálnej poisťovne v rokoch 2005 až 2014. Výdaje za

posledné roky narastajú a pokiaľ sa demografický trend nezmení, rozpočet Sociálnej poisťovne sa môže ocitnúť vo vysokých deficitoch (Sociálna poisťovňa, 2015).

Obr. 2 Príjmy a výdaje Sociálnej poisťovne v rokoch 2005 – 2014

Zdroj: Sociálna poisťovňa, 2015

Bolo preto nutné vytvoriť nový systém, ktorý by prinútil občanov začať rozmyšľať o ich budúcom dôchodku a aby sa naň začali zabezpečovať vlastnými silami.

4.3 Dôchodková reforma 2004-2005

Ako uvádza Goliaš (2011), vláda prijala v roku 2000 Konceptiu reformy sociálneho poistenia. Mala posilniť princíp zásluhovosti³, teda vzťah medzi výškou odvodov a výškou vyplácaných dávok, a zaviesť nový kapitalizačný penzijný pilier.

4.3.1 I. pilier

Po parlamentných voľbách v roku 2002, vláda na čele s Mikulášom Dzurindom v apríli 2003 schválila novú Konceptiu reformy dôchodkového zabezpečenia a s účinnosťou od 1. januára 2004 prijala nový zákon o sociálnom poistení (Zákon č. 461/2003 Z. z.). Podľa Goliaša (2011) táto nová koncepcia oproti pôvodnej priniesla len málo zmien, hoci podstatných, ako napríklad zrýchlenie predlžovania dôchodkového veku, zvýšila význam druhého piliera a mieru zásluhovosti.

³ Pred reformou bol dôchodkový systém na Slovensku solidárny, teda občania s nízkymi príjmami dostávali dôchodky postačujúce na udržanie si životného štandardu bez toho, aby si museli tvoriť úspory. Dôchodcom, ktorí dosahovali vo svojej kariére nadpriemerné príjmy, boli priznané dôchodky limitované zákonom, preto v záujme udržania si životného štandardu boli nútení si na dôchodok sporiť.

Čo priniesol nový zákon:

- Zjednocovanie dôchodkového veku u mužov aj žien na 62 rokov (bez ohľadu na počet vychovaných detí) do roku 2024.
- Možnosť predčasného odchodu do dôchodku, ktorý sa kráti o 0,5% za každý mesiac pred dosiahnutím dôchodkového veku. Potrebná bola splnená podmienka odvádzania platieb do dôchodkového fondu Sociálnej poisťovne aspoň desať rokov, neskôr 15 rokov. Výška skráteného dôchodku nesmela klesnúť pod 1,2-násobok životného minima.
- Ďalej dostali občania možnosť neskoršieho odchodu do dôchodku, kedy sa im každý mesiac po dosiahnutí dôchodkového veku mal dôchodok zvýšiť o 0,5%.
- Nový vzorec pre výpočet výšky dôchodku z prvého piliera, kde skratka *POMB*⁴ znamená priemerný osobný mzdový bod (kvôli postupnému zavedeniu zásluhovosti zákon určil úpravy *POMB* pre najbližšie roky); *R* počet rokov dôchodkového poistenia – táto doba musela trvať aspoň 15 rokov; a *ADH* - aktuálna dôchodková hodnota, ktorá sa mení každý rok na základe vývinu priemernej mzdy (pre rok 2015 dosahuje *ADH* hodnotu 10,6865 EUR)

$$\text{dôchodok} = \text{POMB} * R * \text{ADH} \quad (7)$$

- Zmenilo sa obdobie, za ktoré sa zrávali príjmy do výpočtu dôchodku, z predošlých piatich najlepších rokov z posledných desiatich pred dosiahnutím dôchodkového veku na celé obdobie účasti poistenca na poistení.
- Stanovenie automatickej valorizácie dôchodkov tzv. švajčiarskou valorizáciou – pri zvyšovaní dôchodkov sa berie do úvahy ½ percenta medziročného rastu spotrebiteľských cien a ½ percenta medziročného rastu priemernej mzdy (Analýza dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému, 2011).
- Zvýšenie odvodov do Sociálnej poisťovne z 28% na 28,75%.

Tabuľka 4 znázorňuje, ako vyzerala miera náhrady pred reformou a po reforme. Miera náhrady je pomer dôchodkových dávok k jednotlivým príjmom. Podstatný je rozdiel medzi hrubou a čistou mierou náhrady – čistá je očistená o dane a príspevky k príjmom a dôchodkom. Z tabuľky je evidentné, že pred reformou miera náhrady s rastom mzdy klesala. Po reforme sa hrubá miera náhrady zjednotila a v konečnom dôsledku čistá miera náhrady naopak s rastom mzdy začala stúpať a teda tento systém je pre sociálne slabších občanov menej výhodný než pred reformou.

⁴ *POMB*, ako opisuje Goliaš (2011), „vyjadruje priemer tzv. osobných mzdových bodov (*OMB*) za všetky odpracované roky. *OMB* pritom vyjadruje pomer vymeriavacieho základu jednotlivca, z ktorého platil odvody do dôchodkového fondu SP a priemerného vymeriavacieho základu v celej ekonomike v danom roku.“

Tab. 4 Hrubá a čistá miera náhrady pred reformou a po reforme

		Násobok priemernej mzdy				
		0,5	0,75	1	1,5	2
Hrubá miera náhrady	pred reformou	65	65	59,5	39,6	29,7
	po reforme	56,7	56,7	56,7	56,7	56,7
Čistá miera náhrady	pred reformou	76,1	80,9	76,4	52,7	40,2
	po reforme	66,4	70,6	72,9	75,4	76,7

Zdroj: OECD Pensions at a Glance 2007

4.3.2 II. pilier

Dôležitou súčasťou dôchodkovej reformy na Slovensku bolo zavedenie povinného⁵ kapitalizačného piliera naberajúceho účinnosť 1. januára 2005 zákonom o starobnom dôchodkovom sporení (Zákon č. 43/2004 Z. z.). Podstatou vytvorenia tohto fondového systému malo byť odľahčenie bremena štátu v starostlivosti o svojich občanov v starobe z negatívneho demografického vývoja.

Do II. piliera mohli sporenia dobrovoľne vstúpiť od 1. januára 2005. Tí, ktorým vzniklo dôchodkové poistenie po 1. januári 2005, museli vstúpiť povinne.

Odvody, ktoré dovtedy občania odvádzali zo svojich miezd do priebežného piliera, sa účastníkom druhého piliera začali rozdeľovať medzi tieto dva piliere penzijného zabezpečenia. Do Sociálnej poisťovne tak už nemal putovať plný odvod, ale 9% zo mzdy mali spravovať Dôchodkové správcovské spoločnosti (ďalej DSS).

Licenciu DSS nemohol získať ktokoľvek, muselo ísť o solídnu finančnú inštitúciu, napríklad banku alebo poisťovňu. Vzniknúť museli ako súkromné akciové spoločnosti.

Tieto DSS mali podľa zákona povinnosť spravovať tri fondy:

- konzervatívny – najmenej rizikový ale aj najmenej výnosný; v majetku fondu sa nesmeli nachádzať akcie, iba dlhopisy a nástroje peňažného trhu
- vyvážený – akcie mali tvoriť maximálne 50% a dlhopisy a nástroje peňažného trhu minimálne 50%
- rastový – potenciálne najvýnosnejší, ale aj najrizikovejší fond; akcie mali tvoriť maximálne 80%

Sporiteľ si mohol vybrať, v ktorom fonde chce svoje finančné prostriedky kumulovať a zhodnocovať, teda neprerozdeľujú sa súčasným dôchodcom. Kvôli ochrane pred potenciálnymi stratami z dôvodu pádu trhov tesne pred odchodom do dôchodku je rastový fond určený najmä pre mladších účastníkov sporenia. Tí, ktorým do dovŕšenia dôchodkového veku ostáva 7 až 15 rokov, už sporiť v rastovom fonde nemôžu a musia si ďalej sporiť vo vyváženom alebo konzervatívnom fonde. Sporenia, ktorým do dôchodku do dôchodku ostáva menej ako sedem rokov, už môžu sporiť iba v konzervatívnom fonde, ktorý je najmenej rizikový.

⁵ Povinný nie doslovne, ale povinný pre toho, kto doň už raz vstúpil

Od založenia fondového systému funguje na Slovensku šesť správčovských spoločností: AEGON, Allianz, AXA, ING (od 23. 3. 2015 zmena na NN), Poštová banka (pred tým ČSOB), VÚB Generali.

Podľa § 29 Zákona č. 43/2004 o starobnom dôchodkovom sporení mal účastník po dovŕšení dôchodkového veku nárok na výplatu dôchodku z II. piliera, ktoré vypláca životná poisťovňa, možnosťou foriem:

- doživotného dôchodku
- dočasného dôchodku
- programového výberu

Ďalej tento zákon udáva, že disponibilné prostriedky na dôchodkovom účte sú predmetom dedenia, keďže tieto úspory sú majetkom sporiteľa a nie majetkom dôchodkovej správčovskej spoločnosti.

Ako uvádza Goliaš (2010): „Osobitné dôchodkové systémy majú tzv. silové zložky (napr. armáda, polícia). Spravujú ich príslušné ministerstvá. Popri príspevkoch od aktívnych členov dostávajú významné dotácie zo štátneho rozpočtu. Priemerné dôchodky sú v nich podstatne vyššie ako priemerné dôchodky zo Sociálnej poisťovne. Napríklad priemerný výsluhový dôchodok vojakov dosahuje približne 2-násobok priemerného starobného dôchodku zo Sociálnej poisťovne, pri policajtoch to je približne 1,5-násobok. Podstatne vyššie než priemerné dôchodky majú aj sudcovia a prokurátori, ktorí k starobným dôchodkom dostávajú osobitné príplatky.“

4.3.3 III. pilier

V rámci penzijnej reformy bolo potrebné reformovať aj nedostatky v zákone o doplnkovom dôchodkovom poistení.

Doplnkové dôchodkové poisťovne nepodliehali dohľadu žiadnej inštitúcie, čo mohlo mať za následok porušovanie „fair-play“. V zákone nebolo určené, že by museli prehľadne dokazovať pôvod základného imania. Takisto chýbalo určenie právnej subjektivity.

V januári 2005 vstúpil v platnosť Zákonom č. 650/2004 Z. z.

Správu príspevkov pred reformou mali na starosti doplnkové dôchodkové poisťovne, ktoré sa zmenili na doplnkové dôchodkové spoločnosti (ďalej DDS).

Dohľad nad DDS začal vykonávať Úrad pre finančný trh. DDS museli vzniknúť formou akciovej spoločnosti s minimálnym základným imaním 50 miliónov Sk (Metodické usmernenie Útvary dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska č.5/2006).

Zmena nastala v definovaní veku určeného na vyplatenie dôchodku. Kým v starom zákone bolo nutné dosiahnuť aspoň 50 rokov, podľa zákona z roku 2004 už bol nutný minimálny vek 55 rokov. Takisto podmienkou pre vyplatenie dôchodku bola doba sporenia, ktorá sa zmenila z pôvodných 5 rokov na 10.

Ak sporiteľ tieto podmienky splnil, musel si od DDS zakúpiť aspoň 5-ročný dočasný dôchodok a naraz si mohol vybrať iba 25% zostatku na účte. Rovnako bo-

la definovaná možnosť si previesť prostriedky z účtu do životnej poisťovne, ktorá by sporiteľovi vyplácala doživotný doplnkový dôchodok (Goliaš, 2011).

Nie veľmi príjemnou zmenou bolo zníženie čiastky, ktorou si mohli sporitelia znížiť základ dane z pôvodných 24 000 Sk na 12 000 Sk ročne, a to tiež za podmienky, že si sporiteľ sporí na dôchodok aspoň 10 rokov a do dôchodku vstúpi najskôr po dosiahnutí 55 rokov.

4.4 Zmeny po roku 2005

4.4.1 I. pilier

Keďže hrozilo, že po dôchodkovej reforme vzniknú veľké rozdiely medzi dôchodcami, ktorí dovŕšili dôchodkový vek pred reformou a tými, ktorí sa stali dôchodcami po nej, parlament sa dohodol na tom, že v roku 2005 nebude valorizovať dôchodky podľa odstavca 1 § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení: „Dôchodkové dávky vyplácané k 1. júlu príslušného kalendárneho roka a dôchodkové dávky priznané od 1. júla do 31. decembra príslušného kalendárneho roka sa zvyšujú v závislosti od priemerného medziročného rastu priemernej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky vykázaných štatistickým úradom za kalendárny rok, ktorý prechádza príslušnému kalendárnemu roku...“.

Po prvýkrát sa v roku 2006 valorizovali dôchodky podľa zákona, a to o 5,95%.

Podľa Sociálnej poisťovne „s účinnosťou od 1. júla 2005 sú rozhodujúcim obdobím kalendárne roky od 1. januára 1984 do kalendárneho roka, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom boli splnené podmienky nároku na dôchodok.“ Takže ak poistenec splní podmienky pre nárok na starobný dôchodok v roku 2008, obdobím pre výpočet POMB budú roky 1984 až 2007. Ak toto obdobie nespĺňa podmienku aspoň dvadsaťdva kalendárnych rokov, predlžuje sa počet kalendárnych rokov pred rok 1984 tak, aby sa dosiahlo dvadsaťdva kalendárnych rokov. Pokiaľ ani po takomto predĺžení nie je možné započítať dvadsaťdva kalendárnych rokov, kalkuluje sa s týmto nižším počtom kalendárnych rokov.

Od roku 2007 sa mal dôchodkový systém stať plne zásluhovým, to znamená, že výška dôchodku sa určuje tým, koľko poistenec pracoval a zarábal. Ako uvádza Goliaš (2011), „v novembri 2005 vláda rozhodla o predĺžení uplatňovania tzv. redukovaného POMB do konca roka 2014“.

Od 4. júla 2006 obsadil kreslo predsedu vlády Slovenskej republiky Róbert Fico, predseda strany Smer-SD. Ako ľavicovo orientovaná sociálna strana navrhli v parlamente vyplácanie vianočných príspevkov dôchodcom, ktorí mali dôchodok do určitej sumy (každý rok bola táto suma iná). Čím vyšší starobný dôchodok dôchodca dostával, tým nižší vianočný príspevok získal.

Vianočný príspevok, legislatívne definovaný Zákonom č. 592/2006 Z. z., sa v roku 2014 určil nasledujúcim vzorcom:

$$VP = 87,26 - 0,18 * (D - \check{Z}M) \quad (8)$$

VP vyjadruje sumu vianočného príspevku, *D* sumu dôchodku alebo úhrn súm dôchodkov a *ŽM* vyjadruje sumu životného minima (v roku 2014 189,09 eura).

V roku 2008 vláda rozhodla o zvýšení maximálneho vymeriavacieho základu pre platenie poisťného na dôchodkové poistenie, poistenie v nezamestnanosti a poistenie do rezervného fondu solidarity, a to z dôvodu zníženia deficitu Sociálnej poisťovne. Podľa Mudrončíkovej (2008) zo Sociálnej poisťovne sa tieto vymeriavacie základy zvýšili z 3-násobku na 4-násobok priemernej mzdy v Slovenskej republike.

Ďalšie zmeny v prvom pilieri od roku 2011 podľa Goliaša (2011, 2013):

- v oblasti predčasných starobných dôchodkov od 1. januára 2011 dôchodca nesmie byť zamestnaný alebo pôsobiť ako samostatne zárobkovo činná osoba (a teda byť dôchodkovo poistený). Môže ale pracovať na základe dohody o vykonaní práce alebo dohody o pracovnej činnosti. Toto opatrenie malo za cieľ ušetriť finančné prostriedky Sociálnej poisťovni.
- Hodnota priemerného osobného mzdového bodu sa postupne mala upravovať takým spôsobom, aby sa dôchodkový systém stal čo najviac zásluhový (do hodnoty 3,00 sa mal POMB započítavať v plnej výške). Nakoniec však bol v roku 2011 POMB upravený tak, že v plnej výške sa uplatňuje iba pre hodnoty od 1,00 do 1,25, od 1,25 do 3,00 iba 84% a pre hodnoty nižšie ako 1,00 sa pripočítava 16% z rozdielu medzi 1,00 a POMB. Legislatívne zmeny od roku 2013 však potvrdili zámery vlády v posilňovaní solidarity v dôchodkovom systéme a hodnoty POMB sa upravili nasledovne:
 1. k hodnote POMB nižšej ako 1,00 sa pripočítava 17% rozdielu medzi 1,00 a POMB a každý rok má toto percento rásť až do 22% do roku 2018,
 2. pre hodnoty od 1,00 do 1,25 stále platí uplatňovanie POMB v plnej výške,
 3. pre hodnoty od 1,25 do 3,00 sa počíta iba 80% a toto percento bude klesať až do 60% do roku 2018.

Parlament v auguste 2012 priniesol zmeny vo valorizácii dôchodkov. Podľa Goliaša (2013) sa „pôvodne starobné dôchodky zvyšovali každoročne o percento vypočítané ako priemer medziročného rastu inflácie a priemernej mzdy v ekonomike za prvý polrok predchádzajúceho roka“. Novela zákona od 1. januára 2013 zavádza zvyšovanie dôchodkov o pevnú sumu – znamená to, že všetkým sa dôchodok zvýši rovnako (Čavojec, 2012).

Od roku 2018 sa majú dôchodky opäť valorizovať percentom podľa tzv. dôchodcovskej inflácie⁶. Dôvodom týchto zmien bolo zmierňovanie narastajúcich rozdielov medzi dôchodkami na nižšej a vyššej úrovni (Goliaš, 2013).

⁶ Dôchodcovská inflácia sa bude počítať na základe rastu cien v spotrebiteľskom koši typickom pre seniorov.

4.4.2 II. pilier

Z dôvodu finančnej krízy sa vláda rozhodla dať možnosť sporiteľom prehodnotiť svoju účasť v druhom, kapitalizačnom pilieri a v roku 2008 ho dvakrát otvorila (účastníci, ktorí ho považovali za nevýhodný, z neho mohli vystúpiť, poprípade doň vstúpiť).

Po prvýkrát bol pilier otvorený od 1. januára 2008 do 30. júna 2008. Opustilo ho cca 106 000 sporiteľov (asi 7%), ktorí sa rozhodli vrátiť sa k poisteniu v prvom pilieri a vstúpilo doň asi 22 000 ľudí. O niekoľko mesiacov druhý pilier otvorili znova, a to od 15. novembra 2008 do 30. júna 2009. Druhý pilier dôchodkového zabezpečenia tak prišiel o ďalšie 4% sporiteľov (Goliaš, 2010).

Vláda však spravila tieto kroky pravdepodobne preto, lebo potrebovala získať finančné prostriedky do rozpočtu Sociálnej poisťovne a to sa jej mohlo podariť iba tak, že získa viac poistencov, ktorí jej budú posielat' celé odvody, nedelené do DSS. To zas spôsobuje nižšie príjmy pre DSS a teda aj nižšie výnosy z investícií a nižšie dôchodky pre jej sporiteľov.

Pred rokom 2008 bol vstup do druhého piliera pre mladých ľudí, ktorým po prvýkrát vzniklo dôchodkové poistenie, povinný. Vláda však toto rozhodnutie zmenila a potenciálni sporitelia sa mohli do pol roka rozhodnúť či budú posielat' plné odvody na dôchodkové poistenie zo svojej mzdy (18%) do Sociálnej poisťovne alebo polovicu, teda 9% do DSS. Spôsobilo to, že do druhého piliera začalo vstúpať menej nových sporiteľov. Takisto od 1. januára 2008 sa udiala zmena v povinnej dobe sporenia, a to z pôvodných 10 na 15 rokov a od novembra 2011 sa táto doba sporenia opäť vrátila na pôvodných 10 rokov.

Novelou Zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v roku 2009 vláda zasiahla do investičných stratégií dôchodkových správcovských spoločností. Spôsobila, že DSS začali vypredávať akcie a tým znižovali ich podiel v jednotlivých fondoch (okrem konzervatívneho, ktorý nesmel obsahovať akcie). Neskoršia zmena v tom istom roku zaviedla povinné porovnávanie výnosov v dôchodkových fondoch v 6-mesačných kĺzavých intervaloch a v prípade straty to znamenalo pre DSS doplácanie z vlastných zdrojov. Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy v roku 2009 usporiadal anketu, do ktorej zapojil 22 odborníkov prevažne z mimovládnych organizácií a bankového sektora pôsobiacich na Slovensku aj mimo neho. Otázka znela:

„Do akej miery sú podľa Vás príčinou výpredaja akcií zo strany DSS v roku 2009 zmeny v legislatíve upravujúce reguláciu druhého dôchodkového piliera platné od 1. januára 2009 (sprísnenie ratingových požiadaviek obmedzujúce možnosti investovať do tzv. ETF fondov, ktoré sú viazané na burzové indexy) a od 1. júla 2009 (porovnávanie výnosov v 6-mesačných intervaloch a doplácanie prípadných strát z tzv. garančného účtu a z vlastných zdrojov DSS)? Uved'te, prosím, percento v rozmedzí 0% až 100%.“

Podľa výsledkov ankety INEKO (2009) si 12 z 22 ekonómov myslí, že za výpredaj akcií môžu práve zmeny v legislatíve a priemer názoru všetkých ekonómov potvrdil, že tieto zmeny majú až 94% váhu. Pritom, tento krok vlády bol nakoniec nelogický, pretože v marci 2009 sa akciové trhy dostali na dno a ich výkon odvtedy

rástol. Fondy dôchodkových spoločností tak nemohli zvýšiť svoju výkonnosť. Môžeme z toho konštatovať, že opatrenia vlády Róberta Fica znižujú atraktivitu sporenia v druhom pilieri dôchodkového systému na Slovensku.

Na výnosy dôchodkových fondov teda mali vplyv ako opatrenia vlády, tak finančná kríza, ktoré spôsobili, že rastové a vyvážené fondy sa dostali do mínusu.

Rok 2012 so sebou priniesol, ako obyčajne, ďalšie zmeny.

Dôchodkové fondy v druhom pilieri boli premenované – konzervatívny na dlhopisový, vyvážený na zmiešaný a rastový na akciový. DSS museli založiť štvrtý - indexový dôchodkový fond (MPSVR SR, 2015).

Indexový fond je na rozdiel od akciového fondu, ktorý má podľa zákona obsahovať minimálne 20% akcií, plne akciový. Znamená to, že takýto fond je vhodný pre sporiteľov, ktorí sú ochotní podstupovať vyššie riziko a volatilitu akciového indexu s vidinou potenciálne vyššieho zisku (Ako investovať, 2012).

Ďalej sa zrušila povinnosť garancie nominálneho nezhodnotenia majetku v dôchodkových fondoch. Zachovala sa iba v dlhopisovom fonde, avšak porovnávacie obdobie sa predĺžilo na 60 mesiacov (MPSVR SR, 2015).

Významná zmena nastala vo výške odvodov putujúcich do druhého piliera. Do septembra 2012 platila sadzba 9% z vymeriavacieho základu, ktorá sa zredukovala na 4%. Od roku 2017 sa má začať opäť zvyšovať o 0,25% každoročne až po 6% v roku 2024. Toto opatrenie malo za cieľ zvýšiť príjmy Sociálnej poisťovne. Klienti dôchodkových správcofských spoločností však dostali možnosť si platiť aj dobrovoľné príspevky v neobmedzenej výške a uplatniť si túto sumu ako daňovú úľavu, maximálne však 2% zo základu dane (Goliaš, 2013).

Ako uvádza Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, vláda SMER-SD po tretíkrát obojstranne otvorila druhý pilier. V dátume od 1. septembra 2012 do 31. januára 2013 dostali sporitelia, ktorí naďalej nepovažovali za výhodné účasť v druhom pilieri, možnosť z neho vystúpiť a naopak tí, ktorí si v kapitalizačnom pilieri nesporeli, sa doň zapojiť (zapojili sa najmä mladí).

Od 1. januára 2013 sú zmiešané a indexové fondy nepovinné, niektoré DSS ich aj následne zrušili. Dlhopisový fond sa premenoval na dlhopisový garantovaný fond a akciový na akciový negarantovaný fond (NN Dôchodková správcofská spoločnosť, 2015).

Dôchodkové správcofské spoločnosti boli povinné zaslať svojim klientom, ktorí si sporeli v negarantovaných fondoch, do 28. februára 2013 tlačivo so žiadosťou o zotrvanie v danom fonde. Ak ho klient nevyplnil a nezaslal do DSS bol automaticky presunutý do dlhopisového garantovaného fondu. Nasledujúca tabuľka 5 zobrazuje, ako sa zmenili pomery majetku v jednotlivých fondoch pred a po tomto opatrení (Goliaš, 2013):

Tab. 5 Stav majetku v druhom pilieri (v mil. EUR)

Fondy:	Akciové	Zmiešané	Dlhopisové	Indexové
28.12.2012	3277 (59,9%)	1436 (26,2%)	752 (13,7%)	6 (0,1%)
20.09.2013	457 (8,2%)	61 (1,1%)	5036 (90,3%)	26 (0,5%)

Zdroj: Goliaš 2013, Asociácia dôchodkových správcovských spoločností (ADSS)

4.5 Anuitná novela

Slovenský dôchodkový systém prešiel od svojej podstatnej reformy v roku 2004 nespočetnými zmenami, no väčšina z nich sa týkala najmä akumuláčnej fázy, teda fázy sporenia. Od 1. januára 2015 mal vzniknúť prvým dôchodcom nárok na výplatu dôchodkových dávok z druhého piliera, preto bolo nutné, aby vláda reformovala výplatný systém.

Legislatívnym dokumentom pre túto oblasť sa stal Zákon č. 183/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v praxi nazývaný aj ako tzv. „anuitná novela“.

Podľa Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky tento zákon prináša hlavné zmeny v týchto oblastiach:

- Budúci poberatelia dôchodkov budú môcť požiadať svoju dôchodkovú správcovskú spoločnosť, v ktorej zhodnocujú svoj majetok, o bezplatné zaslanie informačného balíčka, ktorý má podať informácie o tom, kde, ako a za akých podmienok budú môcť požiadať o dôchodok z druhého piliera. Balíček by mal obsahovať aj správu o formách výplaty dôchodku, ktoré sú k dispozícii. Tento informačný balíček má za cieľ pomôcť budúcemu dôchodcovi zorientovať sa v možnostiach, ktoré mu systém ponúka a vybrať si tú preňho najvhodnejšiu.
- Novinkou anuitnej novely je zriadenie tzv. Centrálného informačného ponukového systému (ďalej CIPS). Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky uvádza: „Takýto systém zabezpečí transparentnosť systému a zníži administratívnu záťaž sporenia, ktorý dostane všetky ponuky na jednom mieste. Vďaka tomu si sporenie bude môcť rýchlo porovnať ponuky jednotlivých poisťovní bez toho, aby každú z nich osobne navštívil. Existencia CIPS umožnila zakázať sprostredkovateľskú činnosť pri vyplácaní dôchodkov, čím sa zamedzuje vzniku jedného z najväčších nákladov vstupujúcich do ceny dôchodku.“ Ďalej je možné konštatovať, že tento ponukový systém podporí konkurenčné prostredie vo vyplácaní dôchodkov a účastníci piliera prirodzene získajú viac informácií.
- Minimálna doba sporenia v druhom pilieri je parameter, ktorý sa priebežnými novelami zákona menil niekoľkokrát. Podľa súčasnej úpravy sa táto doba úplne zrušila a jedinou podmienkou pre získanie nároku na dôchodok je dosiahnutie dôchodkového veku.

- Dôchodky z druhého piliera budú vyplácané v troch rôznych formách (VÚB Generali, 2015):

Doživotný dôchodok

Najčastejšia forma výplaty dôchodku z druhého piliera. Poistovňa, ktorú si sporiteľ vyberie podľa vlastného výberu, mu bude posielat' penziu do jeho smrti. Výška dôchodku, ktorý bude dostávať, bude záležať od nasporenej čiastky na jeho dôchodkovom účte. Túto výšku ovplyvní aj rozhodnutie sporiteľa, či chce, aby sa jeho dôchodok postupne zvyšoval o určitú sumu alebo či chce, aby suma jeho dôchodku bola doživotne rovnaká. Ďalším faktorom ovplyvňujúcim výšku dôchodku od poisťovne je možnosť výberu doživotného dôchodku s pozostalostnými dôchodkami, teda zabezpečenie pozostalých v prípade dôchodcovej smrti na jeden alebo dva roky.

Programový výber

Je vyplácaný DSS. Využíva sa naň tá časť úspor, ktorá nie je spotrebovaná na výplatu doživotného dôchodku. Ak sporiteľ prispieval do kapitalizačného piliera dobrovoľnými príspevkami, po odchode do dôchodku si ich bude môcť okamžite vybrať.

Dočasný dôchodok

Aby sporiteľ získal nárok na výplatu dočasného dôchodku, môže si vybrať či ho chce poberať po dobu 5, 7 alebo 10 rokov. Táto forma výplaty neumožňuje dedenie.

- Ak sporiteľ, ktorý dosiahne dôchodkový vek, ale nebude poberať žiadnu formu dôchodku, bude môcť požiadať o dávku výnos z investovania.

4.5.1 Počiatky vyplácania dôchodkov z druhého piliera

Začiatok roka 2015 znamenal štart vo vyplácaní dôchodkových dávok. V tejto podkapitole v krátkosti vysvetlím, ako vyzerali prvé mesiace spustenia výplatnej fázy dôchodkového sporenia a postoj médií k tejto situácii.

Licenciu na vyplácanie týchto dôchodkov získali tri poisťovne – Generali Slovensko, Allianz – Slovenská poisťovňa a Union poisťovňa (Finweb, 2015).

Ako udávajú Franek a Strížencová (2015) z Inštitútu finančnej politiky dôchodkové správcovské spoločnosti v roku 2014 spravovali majetok svojich sporiteľov v hodnote viac ako 6 miliárd eur. Keďže výška dôchodkov z druhého piliera nebola dosiaľ verejnosti známa, záležalo najmä na tom, s akými ponukami prídu poisťovne.

O dôchodok z druhého piliera požiadali prví dôchodcovia. Médiami prezentované „švajčiarske“ dôchodky však nenaplnili svoje očakávania a ich výška bola aj o tretinu nižšia, než sa predpokladalo. Denník Pravda (2015) napísal: „Predpokladalo sa, že ak si niekto desať rokov sporil v druhom pilieri a mal priemernú mzdu, jeho kombinovaná penzia z prvého aj druhého piliera dosiahne spolu 419 eur mesačne a mladší sporitelia na tom o pár rokov pri odchode do dôchodku budú ešte

lepšie. Teraz sa však ukázalo, že kombinovaná пенzia od štátu a poisťovne Generali danému sporiteľovi vychádza len na 397 eur. Navyše ak by občan zostal v Sociálnej poisťovni, dostane penziu 422 eur. Mesačne tak penzista s priemerným platom na vstupe do 2. piliera prerobí 25 eur a ročne celých 300 eur.“

Podľa Dôchodkovej správcovskej spoločnosti Poštovej banky (2015) sa prvé dôchodky týkajú menej než sto sporiteľov, ktorí prispievali do druhého piliera iba desať rokov a ich výška sa pohybuje okolo 20 eur mesačne.

Dôvodov, prečo dôchodky ponúkané poisťovňami sú prinízke, je niekoľko:

- Dôchodok z druhého piliera tvorí iba približne 5 percent hodnoty dôchodku, ktorý penzista dostáva, ostatných 95 percent dostáva z prvého, priebežného piliera, pretože väčšinu svojho ekonomicky aktívneho života platili odvody do Sociálnej poisťovne. Tento pomer sa bude meniť, keď výplaty dôchodkových dávok budú dostávať sporitelia, ktorí si budú v druhom pilieri sporiť dlhšie.
- Z toho vyplýva, že čím dlhšie bude sporiteľ prispievať do druhého piliera, tým viac bude mať nasporené a tak aj výplata jeho dôchodku bude vyššia
- Gábor Szücs v článku Kde je pravda v spore o dôchodky? pre týždenník .týždeň hovorí, že Inštitút finančnej politiky, ktorý patrí pod Ministerstvo financií Slovenskej republiky, zverejnil výsledky svojich výpočtov, ktoré by mali prví dôchodcovia dostať a boli v médiách mnohokrát diskutované: „Odhadujeme, že pri svojich prvých výpočtoch neuvažovali možnú dlhovekosť dôchodcov, zanedbali podmienku o vrátení časti poisťného a pri výpočte používali na zhodnotenie poisťného maximálnu technickú úrokovú mieru.“
- Szücs ďalej vysvetľuje, že nízke dôchodky nemusia byť iba výsledkom pokusov komerčných poisťovní získať čo najväčšiu časť úspor sporiteľov, ale môže ísť aj o opatrenia berúce na vedomie predpoklad dožitia dôchodcu. Druhého piliera sa zúčastňujú prevažne sporitelia s vyšším príjmom a životným štandardom, takže by sa mohli dožiť dlhšie než priemerní dôchodcovia. Poisťovňa je tak nútená myslieť aj na to, aby bola schopná dodržiavať svoje budúce záväzky.

Táto mediálne vytvorená bublina mohla medzi sporiteľmi vyvolať paniku a vláda tak rozhodla, že po štvrtýkrát otvorí druhý pilier a umožní tak sporiteľom, ktorí považujú odvádzanie príspevkov do DSS za nevýhodné, vystúpiť a naopak, tým, ktorí sa ešte sporenia v kapitalizačnom pilieri nezúčastnili, vstúpiť.

Druhý pilier tak má byť opäť otvorený v období od 15. marca do 15. júna 2015. Ak sa sporiteľ rozhodne druhý pilier opustiť, jeho nasporené peniaze budú presunuté do Sociálnej poisťovne a riadne započítané do dôchodku z prvého piliera (MPSVR, 2015).

4.5.2 Dôvody, prečo v II. pilieri zotrvať

Po otvorení druhého piliera sa môžu do 15. júna 2015 sporitelia rozhodnúť, či chcú zotrvať v kapitalizačnom pilieri alebo presunúť svoje odvody do Sociálnej poisťovne.

Niekoľko dôvodov, prečo je pre sporiteľa výhodné zotrvať v druhom pilieri (Dôchodková správcovská spoločnosť Poštovej banky, 2015):

- Peniaze nasporené v druhom pilieri sú majetkom sporiteľa.
- Tieto úspory sú podľa legislatívy predmetom dedenia.
- Sporiteľ má možnosť výberu stratégie, akou chce zhodnocovať svoje peniaze.
- Výnosy z investovania v dôchodkovom sporení nie sú predmetom dane z príjmu a dobrovoľné príspevky sú daňovo uznateľným nákladom.
- Ak účastník nenasporí dostatočne vysokú sumu, aby mohol poberať dôchodok z druhého piliera, môže poberať dávku výnosy zo zhodnotenia alebo požiadať o vyplatenie tzv. programovým výberom.
- V budúcnosti hrozí z demografických dôvodov kolaps priebežného systému, a preto je nutné, aby sa ľudia zabezpečili na dôchodok inými spôsobmi a nespoľiehali sa na štát.
- Ak sa sporiteľ rozhodne z II. piliera vystúpiť, všetky peniaze, ktoré má nasporené prejdú do Sociálnej poisťovne a budú rozdelené súčasným dôchodcom. Sporiteľ tak nemá istotu, že sa mu tieto prostriedky niekedy vrátia.

Udržanie druhého piliera z dlhodobého pohľadu nie je pozitívne iba pre sporiteľa, ale rovnako aj pre štát. Ak by pri súčasnom otvorení druhého piliera opustilo dôchodkové sporenie hromadne veľké množstvo sporiteľov, nepochybne by to rozpočtu Sociálnej poisťovne v najbližších rokoch pomohlo, no v dlhom období by sa len opäť zvýšila závislosť slovenských dôchodcov od štátu a to by malo na verejné financie negatívny vplyv.

5 Praktická časť

V praktickej časti nadviažem na poznatky nadobudnuté v teoretickej časti bakalárskej práce. Spracovala som v nej podstatné novelizácie a zmeny týkajúce sa vývinu dôchodkového systému v Slovenskej republike.

K tomu, aby som mohla začať s výpočtami potrebnými k dosiahnutiu cieľu práce, som si musela stanoviť údaje, z ktorých budem vychádzať. Určila som si desať fiktívnych osôb (päť mužov a päť žien), ktoré dosiahnu v roku 2015 dôchodkový vek, prisúdila som im rok narodenia, dobu, ako dlho boli počas svojho života dôchodkovo poistení a dobu ich účasti na dôchodkovom sporení (pre lepšie porovnanie budú všetky osoby zúčastnené na sporení v druhom pilieri od jeho vzniku v roku 2005).

Výšku miezd vybraných pre výpočty som sa snažila určiť tak, aby som pokryla čo najširšie rozpätie pohybujúce sa nad aj pod výškou priemernej mzdy v SR (násobky priemernej mzdy od 40% do 150%) a pokúsim sa nájsť hranicu, od ktorej je v súčasnosti druhý pilier výnosný, resp. ak vôbec takáto hranica existuje.

Dôchodkový vek pre ženy je v súčasnosti stále nižší ako dôchodkový vek u mužov, no postupne sa tento vek podľa Zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení zjednocuje.

Tab. 6 Východiskové údaje pre výpočty - muži

Osoba	Mzda	Rok narodenia	Dôchodkový vek	Doba dôchodkového poistenia	Doba dôchodkového sporenia
A	515 EUR	1953	62	41	10
B	858 EUR	1953	62	37	10
C	1 287 EUR	1953	62	39	10
D	1 716 EUR	1953	62	35	10
E	2 145 EUR	1953	62	37	10

Zdroj: Vlastná práca

U mužov je podľa Zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení, §65 (2) dôchodkový vek 62 rokov veku poistenca.

Tab. 7 Východiskové údaje pre výpočty - ženy

Osoba	Mzda	Rok narodenia	Dôchodkový vek	Doba dôchodkového poistenia	Doba dôchodkového sporenia
F	343 EUR	1955	60	42	10
G	686 EUR	1959	56	35	10
H	1 073 EUR	1954	61	36	10
I	1 502 EUR	1956	59	33	10
J	1 931 EUR	1957	58	35	10

Zdroj: Vlastná práca

5.1 Dôchodky z I. piliera

Po určení si údajov, z ktorých budem v práci vychádzať, som mohla začať robiť prvé výpočty.

Ako prvé som sa rozhodla vypočítať dôchodky, ktoré by mali byť priznané štátom mojim fiktívnym osobám v prípade, že sa nezúčastňujú na dôchodkovom sporení. Aby som ich mohla vypočítať, potrebovala som poznať niekoľko vzorcov.

Na výpočet dôchodku z priebežného piliera som použila vzorec č. 2, ktorý je uvedený v metodike práce. Ešte pred tým, než som do tohto vzorca mohla vložiť potrebné údaje na výpočet priznaných penzií, musela som si zistiť hodnotu priemerného osobného mzdového bodu pre každú osobu.

Na výpočet POMB som použila vzorec č. 1 uvedený v kapitole 2 Metodika práce.

Priemerný osobný mzdový bod sa vypočíta ako priemer osobných mzdových bodov (OMB) a OMB je pomer vymeriavacieho základu jednotlivca, z ktorého platil odvody do dôchodkového fondu SP a priemerného vymeriavacieho základu v celej ekonomike v danom roku (Goliaš, 2011).

Priemerný osobný mzdový bod sa navyše musí upravovať. Ako uvádza Sociálna poisťovňa (2015), POMB sa v roku 2015 upravuje takto:

- Ak je hodnota POMB nižšia ako 1,0, k POMB sa z rozdielu medzi 1,0 a POMB pripočíta 19%.
- Hodnoty POMB nižšie ako 1,25 (t.j. 1,249999999) sa započítavajú v celej výške.
- Z hodnoty POMB dosahujúcej výšku od 1,25 do 3 sa započítava 72%.

Na základe týchto informácií som tieto hodnoty vypočítala nasledovne:

Tab. 8 Vypočítané hodnoty priemerného mzdového bodu

Osoba	POMB	uPOMB
A	0,60023	0,6762
B	1	1
C	1,5	1,43
D	2	1,79
E	2,5	2,15
F	0,39977	0,5139
G	0,79953	0,8377
H	1,25058	1,2505
I	1,75058	1,6105
J	2,25058	1,9705

Zdroj: Vlastná práca

Tabuľka 8, ktorá zaznamenáva hodnoty POMB patriace fiktívnym osobám definovaným v tejto práci, môže na prvý pohľad vyzerat' ako tabuľka s nič nehovoriacimi číselnými údajmi, no už tieto údaje majú veľkú výpovednú hodnotu o tom, ako bude vyzerat' starobný dôchodok konkrétnej osoby. Porovnanie výšky jej mzdy s priemernou mzdou v hospodárstve Slovenskej republiky má vplyv na to, či štátny starobný dôchodok bude solidárne zvýšený alebo znížený.

Po vypočítaní hodnôt priemerných osobných mzdových bodov mi už nič nebránilo v tom, aby som zistila, aké dôchodky by boli priznané štátom týmto osobám, ak by sa rozhodli vstúpiť do dôchodku v roku 2015. Tabuľka 9 znázorňuje výsledky týchto výpočtov.

Tab. 9 Vypočítaný starobný dôchodok bez účasti na dôchodkovom sporení

Osoba	Mzda	Priznaný dôchodok z I. piliera
A	515 EUR	296,27 EUR
B	858 EUR	395,40 EUR
C	1 287 EUR	595,99 EUR
D	1 716 EUR	669,51 EUR
E	2 145 EUR	850,11 EUR
F	343 EUR	230,66 EUR
G	686 EUR	313,32 EUR
H	1 073 EUR	481,08 EUR
I	1 502 EUR	567,95 EUR
J	1 931 EUR	737,02 EUR

Zdroj: Vlastná práca

Výška štátnych starobných dôchodkov v mojich výpočtoch priznaných osobám s výškou mzdy od 40% do 150% násobku priemernej mzdy sa pohybuje v rozmedzí od približne 230 eur do 850 eur. Dôchodky z priebežného systému v Slovenskej republike sú stále výrazne ovplyvňované princípom solidarity a zásluhovosť je na pomerne nízkej úrovni.

Žena počas svojho ekonomicky aktívneho života poberajúca mzdu vo výške približne 40% priemernej mzdy, by v roku 2015 poberala od štátu starobný dôchodok vo výške cca 230 eur. Muž dôchodkovo poistený 37 rokov poberajúci mzdu vo výške približne 150% priemernej mzdy by od štátu získal starobný dôchodok vo výške 850 eur.

Pre lepšiu predstavu, čo solidarita v dôchodkovom systéme znamená (viac spomínaná v literárnej rešerši), som vytvorila nasledujúci graf (Obrázok 3), v ktorom modrá rada zobrazuje výšku mzdy a červená rada výšku priznaného starobného dôchodku.

Obr. 3 Porovnanie výšky mzdy a priznaného dôchodku
Zdroj: Vlastná práca, 2015

Osoby, ktoré počas svojho ekonomicky aktívneho života nedosahovali tak vysoké vymeriavacie základy pre starobný dôchodok, získajú od štátu síce nižší dôchodok než osoby zarábajúce viac, no reálne „strácajú“ v dôchodku menej ako osoby s vyššími zárobkami.

Napr. žena, ktorá zarábala mesačne priemerne 343 eur, dostane mesačnú penziu vo výške približne 230,66 eur, čo tvorí cca 67,25% jej mesačnej mzdy (resp. vymeriavacieho základu). Inej žene, ktorá dostávala mzdu vo výške 1931 eur mesačne, štát prizná dôchodok vo výške asi 737,02 eur, čo je iba 38,17% jej mesačného zárobku.

V budúcnosti môže výšku dôchodku ovplyvniť legislatíva, ktorá je počas písania tejto bakalárskej práce v procese schvaľovania. Ide o stanovenie minimálneho dôchodku občanom, ktorí nedosahujú určitú výšku starobného dôchodku zo Sociálnej poisťovne.

5.2 Krátený dôchodok z I. piliera

Po výpočtoch výšky priznaných dôchodkov z I. piliera osobám, ktoré sa nezúčastňujú na dôchodkovom sporení budem uvažovať opačnú situáciu, a to tú, že dané fiktívne osoby si na svoj dôchodok sporia v II. pilieri.

Znamená to, že ich dôchodok je nutné skrátiť o časť, kedy sa zúčastňovali na dôchodkovom sporení.

Od roku 2005, teda od začiatku fungovania dôchodkového sporenia, do 1. septembra 2012 si sporenia odvádzali 9% z vymeriavacieho základu do svojich dôchodkových správcovských spoločností. Tieto odvody tvorili polovicu z celkových odvodov na dôchodkové sporenie, ktoré by plynuli do Sociálnej poisťovne, ak by sa

občan nezúčastňoval na dôchodkovom sporení. Za túto dobu je teda potrebné skrátiť sporiteľov starobný dôchodok zo Sociálnej poisťovne o jednu polovicu.

Od 1. septembra 2012 však nastali zmeny (viac opisované v teoretickej časti práce) a odvody do druhého piliera sa znížili na 4%. 18% z hrubej mzdy zamestnanca putuje do Sociálnej poisťovne na dôchodkové poistenie, osobám s účasťou na dôchodkovom sporení iba 14%. Za toto obdobie je teda nutné krátiť dôchodok o 2/9.

Pre správny výpočet je tiež dôležité poznať obdobie, kedy si sporiteľ sporil na svoj dôchodok a takisto dobu, kedy bol počas svojho života dôchodkovo poistený. Tieto parametre významne ovplyvňujú výšku kráteného dôchodku. Pre účely bakalárskej práce a relevantnejšie porovnávanie budem uvažovať, že všetky osoby si v druhom pilieri sporia od začiatku jeho fungovania v roku 2005.

O koľko sa osobám zníži dôchodok, ak si sporiť v druhom pilieri penzijného systému, popisuje tabuľka 10.

Tab. 10 Výška kráteného dôchodku z I. piliera

Osoba	Priznaný dôchodok z I. piliera	Krátený dôchodok z I. piliera
A	296,27 EUR	264,83 EUR
B	395,40 EUR	348,89 EUR
C	595,99 EUR	529,48 EUR
D	669,51 EUR	586,26 EUR
E	850,11 EUR	750,12 EUR
F	230,66 EUR	206,76 EUR
G	313,32 EUR	274,36 EUR
H	481,08 EUR	422,93 EUR
I	567,95 EUR	493,05 EUR
J	737,02 EUR	645,38 EUR

Zdroj: Vlastná práca

Podľa tabuľky 10 teda osoba, ktorá by od štátu získavala starobný dôchodok vo výške približne 296 eur, bude mať kvôli účasti na dôchodkovom sporení krátený dôchodok z prvého piliera o 31,44 eura.

Osoba, ktorá by poberala dôchodok vo výške 737 eur tak bude mať dôchodok z priebežného systému nižší až o 91,64 eura.

5.3 Dôchodky z II. piliera

Na výšku dôchodku z II. piliera má vplyv niekoľko rôznych faktorov, ktoré sú viac spomínané a opisované v teoretickej časti práce. Aby som ich mohla vypočítať, musela som poznať niekoľko vzorcov a informácií plynúcich od dôchodkovej správcovskej spoločnosti.

Pre účely výpočtov tejto bakalárskej práce som si vybrala dlhopisový fond Garant od spoločnosti Allianz, ktorá spravuje najvyšší objem majetku zo všetkých dôchodkových fondov na Slovensku. K 20. aprílu 2015 bola podľa informácií na stránke správcovskej spoločnosti čistá hodnota majetku spravovaná fondom Garant 1 912 166 340,42 EUR.

Allianz opisuje fond Garant v informačnom prospekte ako „...dlhopisový garantovaný dôchodkový fond, v ktorom sú zastúpené len konzervatívne investície vo forme dlhopisových a peňažných investícií.“. Sporenie v tomto fonde môže priniesť menší výnos ako sporenie v iných fondoch, no prináša sporiteľovi aj menšie riziko.

V prvom rade bolo potrebné vypočítať, akú výšku finančných prostriedkov si sporiteľ počas svojej účasti na dôchodkovom sporení nasporil. Na to som si potrebovala zistiť vývoj výkonnosti fondu.

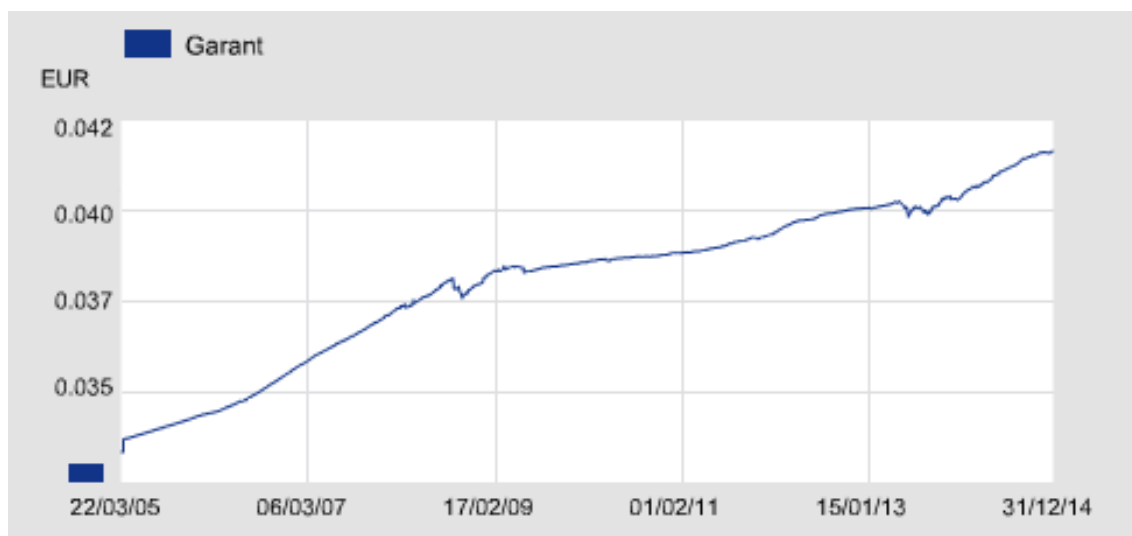
Vďaka mesačným správam, v ktorých spoločnosť Allianz zverejňuje hodnotu dôchodkovej jednotky, som si zistila ročné zhodnotenie fondu Garant pre každý rok od roku 2005. Nasledujúca tabuľka znázorňuje dosiahnuté ročné zhodnotenie fondu.

Tab. 11 Zhodnotenie fondu Garant 2005-2014

Výkonnosť fondu Garant Allianz DSS (p.a)			
2005	2,94%	2010	0,76%
2006	3,70%	2011	1,27%
2007	4,47%	2012	1,95%
2008	2,41%	2013	0,60%
2009	1,43%	2014	3,36%

Zdroj: Allianz – Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a. s., 2015

Dôchodková správcovská spoločnosť Allianz DSS poskytuje svojim klientom a záujemcom o dôchodkové sporenie prehľadné záznamy o vývoji hodnoty fondov, ktoré spravuje. Obrázok 4 znázorňuje vývoj hodnoty dlhopisového fondu Garant od jeho vzniku 22. marca 2005 do 31. decembra 2014.

Obr. 4 Vývoj hodnoty dôchodkovej jednotky fondu Garant 2005-2014

Zdroj: Allianz DSS, 2015

Známym vzorcom pre sporenie (vzorec č. 4), ktorý je uvedený v metodike práce, som postupne vypočítala hodnotu finančných prostriedkov, ktoré by mali mať sporitelia na svojom dôchodkovom účte nasporené ku koncu roku 2014.

Pre zjednodušenie výpočtov som počítala sporenie na ročnej báze. Na nasledujúcom príklade bude vysvetlený postup, ktorým som dospela k nasporenej sume.

- Osoba A mesačne zarábala 515 eur. Od roku 2005 do septembra 2012 posielala do svojej DSS 9% z tejto mzdy. Za rok teda DSS prijala 417 eur (osoba si v DSS sporila od marca 2005, kedy kapitalizačný pilier vznikol, preto vo výpočte nie sú zahrnuté všetky mesiace roku 2005), ktoré zhodnocovala podľa vývoja výkonnosti fondu Garant, v ktorom si osoba A sporila.
- V roku 2005 vďaka zhodnoteniu dôchodkovou správcovskou spoločnosťou v konzervatívnom fonde tvorila suma nasporených prostriedkov na dôchodkovom účte osoby A približne 429 eur.
- V roku 2006 stále posielala do DSS odvody zo svojej mzdy, ktoré sa zhodnocovali spolu s peniazmi, ktoré mala na účte už predtým. Na konci roku 2006 už mala na účte viac ako 1022 eur.
- Finančné prostriedky na účte a stále pribúdajúce odvody sa takto neprestajne zhodnocovali (nesmieme zabudnúť na zmenu v sadzbe odvodov z 9% na 4% od septembra 2012, ktorá výrazne ovplyvnila výšku nasporených finančných prostriedkov).
- S dôchodkovým sporením v súkromných správcovských spoločnostiach sa spájajú aj určité administratívne poplatky, ktoré znižujú nasporenú sumu. Ide o poplatky Sociálnej poisťovni za evidenciu sporiteľov a transfer odvodov do

DSS a poplatky DSS zahrňujúce vedenie osobného účtu sporiteľa, správu aktív a poplatky z dosiahnutých výnosov.

- Na konci roka 2014 mala osoba A na svojom dôchodkovom účte nasporených približne 4867 eur.

Osoby vybrané pre výpočty do tejto práce sa však líšia vo výške ich miezd a doby dôchodkového poistenia, preto som musela vypočítať nasporenú sumu pre každú osobu individuálne.

Tabuľka 12 sumarizuje výsledok týchto výpočtov.

Tab. 12 Výška nasporenej v sumy v DSS do konca roku 2014

Osoba	Nasporená suma v DSS
A	4 866,96 EUR
B	8 108,45 EUR
C	12 162,70 EUR
D	16 216,90 EUR
E	20 271,10 EUR
F	3 241,49 EUR
G	6 482,98 EUR
H	10 140,30 EUR
I	14 194,50 EUR
J	18 248,70 EUR

Zdroj: Vlastná práca

Nasporené sumy na dôchodkových účtoch sa u jednotlivých osôb výrazne líšia. Je to spôsobené výškou mzdy, ktorú zarábali a teda aj odvodmi, ktoré do DSS posielali.

Na základe nasporenej sumy zníženej o poplatky Sociálnej poisťovni a dôchodkovej správcovskej spoločnosti poisťovne počítajú výšku dôchodkovej dávky, ktorú bude dôchodca z druhého piliera dostávať. Poisťovne určujú tento výpočet podľa vlastných interných informácií a know-how, ktoré nie sú ochotné poskytovať verejnosti.

Sporiteľ tak musí rátať s tým, že ak má nasporenú nízku sumu, výška dôchodku ju bude odrážať.

Pre výpočet dôchodku, ktorý by sporiteľ získal ako dávku od vybranej poisťovne, som použila vzorec č. 5, uvedený v kapitole Metodika práce.

Pre strednú dĺžku života som použila dáta zo Štatistického úradu Slovenskej republiky za rok 2013 (najaktuálnejšie dáta ku 15. máju 2015), no aby čo najvernejšie odzrkadľovali súčasnú realitu vo vyplácaní dávok z dôchodkového sporenia, navýšila som ich o 4 roky. Poisťovne sa týmto opatrením snažia zabrániť neschopnosti plniť si v budúcnosti svoje záväzky. Použité hodnoty sú zobrazené v nasledujúcej tabuľke:

Tab. 13 Stredná dĺžka života podľa pohlavia pre jednotky veku

Stredná dĺžka života podľa pohlavia pre jednotky veku		
	2013	zaok. +4
Muži		
62	16,57	21
Ženy		
56	25,84	30
58	24,08	28
59	23,21	27
60	22,36	26
61	21,51	26

Zdroj: Vlastná práca

Po dosadení hodnôt neznámych do vzorca č. 5 vyšli ročné dôchodkové dávky doživotného dôchodku daných fiktívnych osôb. Následne som tieto dávky prepočítala na dávky, ktoré by osoby poberali doživotne každý mesiac.

Výška mesačného doživotného dôchodku z druhého piliera je pre určené fiktívne osoby zaznamenaná v tabuľke 14.

Tab. 14 Mesačný doživotný dôchodok z druhého piliera

Osoba	Mesačný doživotný dôchodok
A	21,40 EUR
B	35,65 EUR
C	53,48 EUR
D	71,31 EUR
E	89,14 EUR
F	11,79 EUR
G	20,83 EUR
H	36,89 EUR
I	49,96 EUR
J	62,23 EUR

Zdroj: Vlastná práca

Výsledné mesačné dôchodkové dávky z druhého piliera sú na prvý pohľad skutočne nízke. Je to ale spôsobené tým, že sporitelia sa zatiaľ zúčastňovali na dôchodkovom sporení iba desať rokov a ich finančné prostriedky sa zhodnocovali v dlhospisovom fonde vyznačujúcom sa nízkym výnosom, vykúpeným malým rizikom. Veľký vplyv na výšku týchto dávok mali aj rôzne legislatívne opatrenia viac rozoberané v teoretickej časti práce.

Ak uvažujeme situáciu, že stanovené fiktívne osoby si na svoj dôchodok sporia v druhom pilieri, dostávajú budú dávky z dvoch rôznych zdrojov:

- Časť dôchodku im bude plynúť z poisťovne, ktorá im bude vyplácať tieto dávky na základe toho, koľko si za svoju účasť v druhom pilieri nasporili.
- Druhá časť dôchodku bude plynúť zo Sociálnej poisťovne, do ktorej sa takisto posielali odvody zo mzdy sporiteľa, no v krátenej výške.

Ďalšia tabuľka zachycuje súčet dôchodkových dávok z prvého a druhého piliera plynúcich fiktívnym sporiteľom:

Tab. 15 Suma dôchodku z I. a II. piliera

Osoba	Dôchodok z I. + II. Piliera
A	286,23 EUR
B	384,55 EUR
C	582,96 EUR
D	657,57 EUR
E	839,26 EUR
F	218,55 EUR
G	295,19 EUR
H	459,81 EUR
I	543,01 EUR
J	707,61 EUR

Zdroj: Vlastná práca

Tabuľka 15 zachycuje to, čo chce vedieť väčšina ľudí, ktorí sa zaujímajú o účasť na dôchodkovom sporení. Prezентuje výšku dôchodkov, ktorý by celkovo získali, ak by sa zúčastňovali na sporení v druhom pilieri.

Pre osoby poberajúce mzdy vo výške 40% až 150% priemernej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky, ktorá predstavuje 858 eur za rok 2014, sa bude suma dôchodkov z prvého a druhého piliera pohybovať vo výške približne 218,55 eur až 839,26 eur.

Pre sporeteľa, ktorý počas svojho ekonomicky aktívneho života dosahoval príjmy vo výške priemernej mzdy a na dôchodok si sporil v dlhopisovom fonde, bude výška dôchodku z priebežného systému a kapitalizačného piliera približne 384,55 eur.

Keďže jedným z čiastkových cieľov práce bolo porovnať výšku dôchodkov, ktoré by osoby získali účasťou na dôchodkovom sporení a naopak, neúčasťou, nasledujúca tabuľka zobrazuje výsledky výpočtov hodné porovnávania:

Tab. 16 Porovnanie výšky dôchodku s účasťou a bez účasti na dôchodkovom sporení

Osoba	Dôchodok z I. piliera	Dôchodok s účasťou v II. pilieri	Rozdiel
A	296,27 EUR	286,23 EUR	-10,04 EUR
B	395,40 EUR	384,55 EUR	-10,85 EUR
C	595,99 EUR	582,96 EUR	-13,03 EUR
D	669,51 EUR	657,57 EUR	-11,94 EUR
E	850,11 EUR	839,26 EUR	-10,85 EUR
F	230,66 EUR	218,55 EUR	-12,11 EUR
G	313,32 EUR	295,19 EUR	-18,13 EUR
H	481,08 EUR	459,81 EUR	-21,27 EUR
I	567,95 EUR	543,01 EUR	-24,94 EUR
J	737,02 EUR	707,61 EUR	-29,41 EUR

Zdroj: Vlastná práca

Stĺpec „Rozdiel“ v tabuľke 16 vyjadruje výsledok výpočtov, ktoré prezentujú chýbajúcu čiastku do sumy, ktorú by dôchodca získal, ak by sa nezúčastňoval na dôchodkovom sporení. S rastúcim starobným dôchodkom z priebežného systému rastie aj strata na dôchodkovom príjme.

Tabuľka 16 je ešte raz prehľadnejšie spracovaná v nasledujúcom obrázku. Znázorňuje, aká časť dôchodku by sporiteľovi chýbala, ak by chcel v súčasnosti poberať dôchodok z prvého aj druhého piliera.

Faktom je, že pri dosiahnutí mzdy ako vymeriavacieho základu pre stanovenie odvodov do Sociálnej poisťovne vo výške 40% až 150% priemernej mzdy bude sporiteľ strácať priemerne 16 eur mesačne na dôchodku, čo je až 192 eur ročne.

Pri tom osoba, ktorá by počas svojho ekonomicky aktívneho života dosahovala mzdy vo výške 40% priemernej mzdy, by kvôli účasti na dôchodkovom sporení prichádzala o približne 120 eur ročne a osoba, ktorá by zarábala 150% priemernej mzdy, by získala až o takmer 353 eur menej, než keby si počas svojho zamestnania v druhom pilieri nesporela alebo z neho vystúpila počas štyroch otvorení druhého piliera.

Obr. 5 Strata na dôchodku vplyvom účasti na dôchodkovom sporení

5.4 Hraničná výška mzdy a výhodnosť druhého piliera

Pre účely výpočtov bakalárskej práce som si stanovila desať fiktívnych osôb, ktoré sa líšili výškou mzdy či dôchodkovým vekom.

Hoci nastavená výška mzdy v rozpätí od 40% priemernej mzdy do 150% priemernej mzdy sa ukázala v každom prípade ako príliš nízka pre to, aby sa v súčasnej dobe účasť na dôchodkovom sporení vyplatila, tieto výpočty mi umožnili, aby som sa pokúsila nájsť takú výšku mzdy, ktorá by bola v tomto prípade hraničná.

Parametre som si nastavila tak, že pôjde o muža narodeného v roku 1953, ktorý dosiahne dôchodkový vek 62 rokov v roku 2015 a bude sa zúčastňovať na dôchodkovom sporení od jeho vzniku v marci 2005, teda sporiteľom bude 10 rokov a o túto dobu bude krátený aj jeho štátny dôchodok plynúci od Sociálnej poisťovne. Vo výpočtoch uvažujem, že ide, ako aj v predchádzajúcich výpočtoch, o konzervatívneho sporiteľa a v dôchodkovej spoločnosti si bude sporiť v dlhospovom fonde, ktorý dosahuje nízke zhodnotenie.

Na základe mojich výpočtov som zistila, že existuje hraničná výška mzdy, od ktorej začína byť sporenie v druhom pilieri výhodné, resp. kedy sporiteľ vďaka účasti na dôchodkovom sporení získa vyšší dôchodok, než keby sa na ňom nezúčastňoval.

Táto hranica teda bude vo výške mzdy približne 3360 eur. Ide o takmer štvornásobok priemernej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky za rok 2014 a takto nadpriemernú mzdu dosahuje iba veľmi malé percento občanov.

Tab. 17 Hranica výhodnosti druhého piliera

Mzda	3 360,00 EUR
Dôchodok z I. piliera	1 314,44 EUR
Krátený dôchodok z I. piliera	1 174,92 EUR
Dôchodok z II. piliera	139,63 EUR
Dôchodok z I. + II. Piliera	1 314,55 EUR

Zdroj: Vlastná práca

6 Diskusia

Na úvod diskusie by som rada dodala, že počas pracovania na bakalárskej práci som sa pokúšala získať vzorec na výpočet doživotného dôchodku, ktorý reálne používa niektorá z troch životných poisťovní, ktoré na Slovensku majú licenciu na vyplácanie dôchodkových dávok z druhého piliera. Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v minulosti uvádzal vzorec pre výpočet doživotného dôchodku z druhého piliera, no v súčasnosti už táto úprava nie je platná a každá poisťovňa si určuje spôsob výpočtu sama. Komunikácia cez e-maily však bola jednostranná a telefonická infolinka mohla iba posunúť moju požiadavku vyššie a na môj problém nemohla mať žiaden dosah. Absolvovala som stretnutie s nemenovaným zamestnancom poisťovne Allianz, ktorý prejavil záujem pomôcť mi získať tieto informácie, no vedenie poisťovne ich po niekoľkonásobnej komunikácii, žiaľ, nebolo ochotné poskytnúť. Keďže ide o prísne utajované informácie a know-how danej poisťovne, dá sa tento postoj pochopiť. V konečnej súvislosti ale konkrétny vzorec od niektorej z poisťovní nebol natoľko potrebný, aby výrazne ovplyvnil výpočty v bakalárskej práci. Bolo to hlavne správne nastavenie jeho parametrov, ktoré prispeli k reálnym výsledkom – najmä strednej dĺžky života, ktorú poisťovne v praxi oproti údajom zverejňovaným Štatistickým úradom Slovenskej republiky navyšujú.

Dôchodky plynúce z druhého piliera ako výsledok mojich výpočtov ale aj ako súčasná realita sú veľmi nízke a tak sa môže zdať, že vytvorenie druhého piliera bolo iba neúspešným projektom.

Je ale podstatné si uvedomiť, že výhodnosť a zhodnotenie fondov dôchodkových správcovských spoločností boli významne ovplyvnené politickými rozhodnutiami. Jedným z najvýznamnejších bolo zavedenie garancií a legislatívne obmedzenia v investovaní po kríze, ktorá ovplyvnila dianie na finančných trhoch. Dôchodkové správcovské spoločnosti tak boli nútené vypredávať z fondov akcie a investovať takmer výlučne do dlhopisov. Tieto opatrenia však mali veľký dopad na sporenie po tom, čo sa trhy po kríze začali spamätávať a opäť rásť. Sporiteľia tak boli pripravení o zhodnotenie, ktoré by pozitívne ovplyvnilo výšku ich dôchodkov.

Významným rozhodnutím s vplyvom na investovanie príspevkov malo v roku 2013 presunutie väčšiny sporiteľov do konzervatívnych fondov, pokiaľ iniciatívne nepotvrdili svoju vôľu zotrvať v rizikovejších fondoch.

Čo sa týka výplatnej fázy dôchodkového sporenia, tzv. anuitná novela, ktorá ju mala legislatívne definovať, bola v niektorých parametroch nastavená tak, že tiež negatívnym spôsobom ovplyvnila výšku dôchodkov. Novelizovaný zákon o sociálnom poistení stanovil spôsob krátenia dôchodkov z prvého piliera. Ten je však v skutočnosti nastavený nevýhodne pre sporiteľov, pretože reálne Sociálna poisťovňa používa na financovanie starobných dôchodkov prostriedky aj z iných fondov, do ktorých poistenci platia svoje odvody.

Preto by si mala vláda uvedomiť, že znevýhodňovanie druhého piliera dôchodkového poistenia nie je riešením. Malo by byť v záujme politikov, aby zlepšili podmienky pre sporenie a výplatu dôchodkov z kapitalizačného piliera. A nejde iba

o záujem sporiteľov, ale aj záujmy zákonodarcov, pretože demografický trend výrazne oslabuje pozíciu priebežného systému. Ekonomicky aktívni občania už svojimi odvodmi nezvládajú pokryť dôchodky pre občanov z prvého piliera, a tak rozpočet Sociálnej poisťovne je už roky v deficite a na vyplácanie dôchodkov svojim poistencom má z veľkej časti iba vďaka rezervným fondom a dotáciám od štátu.

V budúcnosti môžeme očakávať mierne zvýšenie atraktivity dôchodkového sporenia, keďže čiastky, ktoré budú mať sporitelia na svojich dôchodkových účtoch v dôchodkových správcoch spoločnostiach sa budú zvyšovať o niečo rýchlejšie vďaka tomu, že podľa legislatívy sa od roku 2017 majú zvyšovať odvody do druhého piliera zo súčasných 4% po 6%.

V máji 2015, v čase odovzdávania bakalárskej práce poslanci schválili novelu zákona zavádzajúcu minimálny dôchodok. Táto novela má oslabiť sporiteľov v druhom pilieri a rovnako, ako sa kráti penzia z prvého piliera, sa im bude krátiť aj jej minimálna čiastka. Toto rozhodnutie však vyvolalo najmä u opozičných poslancov veľký nepokoj. Podľa slov bývalého ministra práce, sociálnych vecí a rodiny Jozefa Mihála, na ktorého konferencii „Byť, či nebyť v druhom pilieri?“ som sa zúčastnila, časť parlamentu dúfa, že prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska novelu nepodpíše a vráti ju na prerokovanie, alebo v krajnom prípade, poslanci podajú sťažnosť na Ústavný súd Slovenskej republiky z dôvodu diskriminácie sporiteľov.

Druhý pilier úspešne funguje v mnohých krajinách ako vo svete, tak aj v Európe. Krajiny ako Švédsko, Švajčiarsko, Island, Holandsko či USA sú toho dôkazom.

Preto osobne verím, že ak sa nájde vôľa zo strany politikov vytvoriť z druhého piliera výnosný a stabilný systém, pre Slovenskú republiku to môže do budúcnosti znamenať oslobodenie sa od významnej časti bremena, ktorú nesie v podobe zabezpečenia svojich dôchodcov, a rovnako aj spokojnejší dôchodok súčasným sporiteľom, ktorí sa nebudú musieť obávať, že sa o nich štát nebude môcť postarať.

7 Záver

V bakalárskej práci som rozoberala dôchodkový systém v Slovenskej republike z pohľadu účasti na dôchodkovom sporení, resp. druhého piliera. Cieľom práce bolo zistiť, či sa v súčasnej dobe oplatí zúčastňovať sa na dôchodkovom sporení.

Ide o jednu z najfrekventovanejších politických tém v slovenských médiách a politici na ňu majú veľmi rozdielne, až vyhranené názory. Preto si táto aktuálna tematika zaslúži podrobnejšie spracovanie.

Výsledky výpočtov, ktoré som spravila, môžu pôsobiť skôr negatívne, keďže účasť na sporení sa javí ako nevýhodná. Nastavenie mzdového parametra od 40% do 150% priemernej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky neukázalo, že by sporenie pre tento segment občanov bolo výhodné. Po priznaní starobného dôchodku od štátu z priebežného systému a zrátaní tejto čiastky s dôchodkovou dávkou od životnej poisťovne na základe nasporenej čiastky v dôchodkovej správcovskej spoločnosti jasne vyplýva, že sporiteľ by tak účasťou na sporení v druhom pilieri stratil na hodnote svojho dôchodku. U sporiteľov s výškou mzdy, ktorú som vo výpočtoch nastavila, by strata dosahovala výšku približne 10 až 30 eur. Záleží ale, z akého uhlu pohľadu sa na to pozeráme a aké sú sporiteľove priority.

Na základe výpočtov sa mi podarilo zistiť minimálnu výšku mzdy, od ktorej začína byť dôchodkové sporenie v druhom pilieri výhodné. Ak by šlo o muža, ktorý by šiel v roku 2015 do dôchodku, jeho dôchodkový vek by bol 62 rokov a v druhom pilieri by si sporil od marca 2005, teda od jeho vzniku, musel by mesačne zarábať hrubú mzdu vo výške približne 3360 eur, aby sa mu vyplatilo zúčastňovať sa na dôchodkovom sporení. Na Slovensku je takáto mzda vysoko nadpriemerná a dosahuje ju iba veľmi malý počet občanov.

Dôvodov, prečo sú výsledné dôchodky takto nízke, je niekoľko. Nesmieme zabudnúť, že títo občania si sporili na dôchodok v druhom pilieri iba desať rokov, počas ktorých sa udialo niekoľko zásadných zmien a udalostí, ktoré ich výsledný dôchodok významne a môžeme povedať, že záporne, ovplyvnili. Finančná kríza a zlé rozhodnutia a opatrenia politikov prispeli k nízkym dôchodkom.

Z dlhodobého hľadiska však sporenie v druhom pilieri má veľký význam. Mladí sporitelia by sa nemali obávať investovať svoje finančné prostriedky v rizikovejších fondoch. Zo skúseností v investovaní je dobre známe, že krátkodobé prepady na akciových trhoch spôsobené krízou sa v dlhom období stabilizujú a sú schopné opäť prinášať zisky. Dôkazom sú indexové fondy, ktoré boli zavedené v roku 2012 a priemerný výnos každého z nich od ich vzniku bol viac ako 50%. Aby však slušný výnos nebol ohrozený a sporiteľ chcel mať istotu, že o svoje nasporené prostriedky do dosiahnutia dôchodkového veku nepríde v dôsledku nepriaznivých udalostí na finančných trhoch, posledné roky sporenia by mali byť venované skôr konzervatívnejším, dlhopisovým fondom. Zákon o dôchodkovom sporení obsahuje opatrenia, ktoré zabezpečujú, aby posledné roky pred dosiahnutím dôchodkového veku sporiteľa boli venované sporeniu v dlhopisových fondoch.

Aj toto je jedným z dôvodov, prečo sú dôchodkové dávky v mojich výpočtoch tak nízke. Pre výpočty boli použité údaje o vývoji dlhopisového fondu spravované-

ho dôchodkovou správcovskou spoločnosťou Allianz (spravuje najväčší objem majetku zo všetkých dôchodkových fondov DSS), ktorý je určený pre konzervatívnych sporiteľov vyhýbajúcim sa riziku straty z investovania.

Výhodou sporenia v druhom pilieri je, že patrí medzi najlacnejšie formy sporenia na dôchodok vďaka výške poplatkov v dôchodkových spoločnostiach. Navyše, ak by sporiteľ chcel na svoj dôchodkový účet odvádzať vyššiu čiastku ako je percento stanovené zákonom, môže do správcovskej spoločnosti zasielať aj dobrovoľné príspevky, z ktorých si môže uplatniť daňovú úľavu vo výške 2% zo základu dane. To je ďalší spôsob, ako si zabezpečiť vyšší dôchodok z druhého piliera a skutočnosť, ktorú som od výpočtov abstrahovala.

V súčasnej dobe je teda druhý pilier pre nízkopríjmových občanov skôr nevýhodný, no ak majú rodinu alebo potomkov, ktorých chcú zabezpečiť, je dôchodkové sporenie spôsob, ako im po smrti sporiteľa pomôcť, keďže nasporená suma v dôchodkovej správcovskej spoločnosti je po celý čas majetkom sporiteľa. Ak sporiteľ umrie pred začiatkom vyplácania jeho dôchodku z druhého piliera, nasporené prostriedky sa stávajú predmetom dedičského konania a tieto peniaze dediči alebo oprávnené osoby dostávajú vo forme pozostalostných dôchodkov. Ak by si na dôchodok v druhom pilieri nesporel, ale posielal by odvody zo svojej mzdy iba do Sociálnej poisťovne, žiadna časť týchto odvodov by sa k dedičom nedostala.

Ak je ale v dnešnej dobe starší sporiteľ (pozn. vo veku 50 a viac rokov) rozhodnutý, že nemá záujem o zanechanie časti svojho majetku blízkym a bolo by preňho výhodnejšie poberať iba dôchodok od štátu, v jeho prípade by bolo vystúpenie z druhého piliera rozumným riešením, ktorému nemožno odporovať. Pre mladého sporiteľa je sporenie si v druhom pilieri z dlhodobého hľadiska rozhodne vhodným odporúčaním.

Dôchodkové sporenie napriek sklamaniam spôsobenými prvými ponukami životných poisťovní má v budúcnosti potenciál a veľký zmysel, najmä pre mladých sporiteľov a nepochybne aj pre štát. Bude záležať iba od zákonodarcov, ako sa k tejto problematike postavia a či nájdú v sebe ochotu vytvoriť z druhého piliera systém prinášajúci sporiteľom zaujímavé zhodnotenie a vidinu dôstojného dožitia na dôchodku.

8 Literatúra

- ASOCIÁCIA DÔCHODKOVÝCH SPRÁVCOVSKÝCH SPOLOČNOSTÍ: *Demografický problém*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.adss.sk/Default.aspx?CatID=71>
- ČAVOJEC, JOZEF. *Dôchodcom pridajú rovnako (Všetko o zvyšovaní dôchodkov)*. *Ekonomika.sme.sk* [online]. 2012 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://ekonomika.sme.sk/c/6533098/dochodcom-pridaju-rovnako-vsetko-o-zvysovani-dochodkov.html>
- DRUHÝ PILIER JE FIASKO. *Peniaze.pravda.sk* [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://peniaze.pravda.sk/dochodok/clanok/342383-druhy-pilier-je-fiasko/>
- DRUHÝ PILIER MÁ VÝZNAM. A SPORITELIA TO VEDIA. *Dsspabk.sk* [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.dsspabk.sk/infoservis/vyberame-z-tlace/druh%C3%BD-pilier-m%C3%A1-v%C3%BDznam-a-sporitelia-to-vedia/>
- DUŠKOVÁ, JITKA. *Hospodárska politika I: úvodní kurz*. Vyd. 1. V Brně: Mendelova univerzita, 2013. ISBN 9788073757472
- EUROPEAN COMMISSION. *The 2015 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies*. [online]. European Union, 2014 [cit. 2015-04-09]. ISBN 978-92-79-35351-2. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee8_en.pdf
- EUROSTAT: *Database - Eurostat*. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- GOLIAŠ, PETER. *Dôchodkový systém a zdravotníctvo – vývoj po roku 2008*. In: 2010. vyd. Dostupné z: www.ineko.sk/file_download/550/Dochodkovy+system+a+zdravotnictvo+-+vyvoj+po+roku+2008.pdf
- GOLIAŠ, PETER. *Ekonomovia: Za výpredajom akcií v druhom pilieri sú zmeny v legislatíve*. INEKO [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.ineko.sk/clanky/ekonomovia-za-vypredajom-akcii-v-druhom-pilieri-su-zmeny-v-legislative>
- GOLIAŠ, PETER. *Zmeny v dôchodkovom systéme na Slovensku 2000-2010*. In: 2011. vyd. Dostupné z: http://www.ineko.sk/file_download/623/Zmeny+v+dochodkovom+systeme+SR+2000-2010.pdf
- INDEXOVÝ DÔCHODKOVÝ FOND. *Ako investovať* [online]. 2012 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://ako-investovat.sk/index.php/fondy/129-dochodok/335-indexovy-dochodkovy-fond>

- LENDACKÝ, MAREK A ANTON MARCINČIN. *Hospodárska politika na Slovensku 2000-2001: Kapitola 10 Dôchodková reforma*. 2002, s. 237-264
- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VEČÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY: *Najvýznamnejšie zmeny v starobnom dôchodkovom sporení*. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/legislativne-zmeny/>
- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VEČÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY: *Otvorenie II. dôchodkového piliera* [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/otvorenie-ii-dochodkoveho-piliera/>
- MITCHELL, Olivia S. *Pensions at a Glance: Public Policies across OECD Countries. Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD Publishing, 2007, ISBN 978-92-64-03214-9, 220 pages. Pensions Panorama* [online]. [cit. 2015-03-26]. ISBN 10.1017/s1474747208003752
- MUDRONČIKOVÁ, MÁRIA. *Sociálna poisťovňa - rok 2008*. In: Dostupné z: www.siov.sk/ext_dok-maria_mudroncikova_w_12mps/10673c
- NN DÔCHODKOVÁ SPRÁVCOVSKÁ SPOLOČNOSŤ, A.S.: *Zmeny v II. pilieri*. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <https://dss.nn.sk/tlacovecentrum/aktuality/zmeny-vii-pilieri/>
- NÍZKE DÔCHODKY? NA ICH VÝPOČET DOZERALA NÁRODNÁ BANKA. *Finweb.hnonline.sk* [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://finweb.hnonline.sk/spravy-zo-sveta-financii-126/nizke-dochodky-na-ich-vypocet-dozerala-narodna-banka-641393>
- NOVYSEDLÁK, VIKTOR, MAREK PORUBSKÝ A RASTISLAV GÁBIK. *Analýza dlhodobej udržateľnosti a návrhy na zmenu dôchodkového systému SR*. In: [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=8197>
- OECD, -. *Pensions at a Glance 2013*. [online]. 2013. URL: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/pensions-at-a-glance-2013_pension_glance-2013-en
- PALACKOVÁ, DANA. *Právna úprava dôchodkového systému*. 2006. Dostupné z: <http://maag.euba.sk/documents/pravnaupravadochsystemu.pdf>
- PÄŤ MESIACOV BUDE MOŽNÉ Z DRUHÉHO PILIERA VYSTÚPIŤ, ALE AJ VSTÚPIŤ. *Pravda.sk* [online]. 2012 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://peniaze.pravda.sk/dochodok/clanok/64445-paet-mesiakov-bude-mozne-z-druheho-piliera-vystupit-ale-aj-vstupit/>
- PIHORŇA, MIROSLAV. *Dôchodková reforma na Slovensku, jej prínosy a riziká*. Praha, 2006. Bakalárska práca. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce prof. Ing. Jaroslav Daňhel, CSc.
- PREČO ZOSTAŤ V II. PILIERI?. *Dôchodková správcovská spoločnosť Poštovej banky* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z:

<http://www.dsspabk.sk/infoservis/vyberame-pre-vas/preco-zostat-v-ii-pilieri/>

- SCHOKKAERT, ERIK, PHILIPPE VAN PARIJS, EDWARD PALMER, JEROEN J. M. KREMERS, KLAUS-JÜRGEN GERN, BERT RÜRUP, ROBERTO ROCHA, DIMITRI VITTAS, JUKKA LASSILA, TARMO VALKONEN, GEORGES DE MENIL A EYTAN SHESHINSKI. *Debate on Social Justice and Pension Reform: Social Justice and the Reform of Europe's Pension Systems*. [online]. s. 401-432 [cit. 2015-03-08]. DOI: 10.7208/chicago/9780226241913.003.0015
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Metodické usmernenie č. 5/2006 o podmienkach vykonávania činnosti doplnkovej dôchodkovej spoločnosti na území hostiteľského členského štátu a o podmienkach vykonávania činnosti zamestnaneckej dôchodkovej spoločnosti na území Slovenskej republiky podľa ustanovení §37a a 37b zákona č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov*. In: Odporúčania a metodické usmernenia Národnej banky Slovenska. Slovenská republika, 2006
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. In: Zbierka zákonov. Slovenská republika, 2004
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 123/1996 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom poistení zamestnancov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. In: Zbierka zákonov. Slovenská republika, 1996
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov*. In: Zbierka zákonov. Slovenská republika, 2003
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 183/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nehorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*. In: Zbierka zákonov. Slovenská republika, 2014
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 592/2006 Z. z. o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. In: Zbierka zákonov. Slovenská republika, 2006
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení*. In: Zbierka zákonov. Slovenská republika, 2004
- SOCIÁLNA POISŤOVŇA: *Hospodárenie SP*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/hospodarenie-sp/1598s>
- SOCIÁLNA POISŤOVŇA: *Sociálna poisťovňa - Základná charakteristika*. [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/charakteristika-a-cinnost/383s>
- SZÜCS. *Kde je pravda v spore o dôchodky?*. .týždeň. 2015, roč. 2015, č. 6.
- ŠVEJNA, IVAN A MARTIN CHREN. *Dôchodková reforma po slovensky*. 2004. ISBN 80-969098-0-0
- ŠOBA, OLDŘICH, MARTIN ŠIRŮČEK A ROMAN PTÁČEK. 2013. *Finanční matematika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 300 s. Partners. ISBN 978-80-247-4636-4.

- ŠÚSR-DATABÁZA ČASOVÝCH RADOV SLOVSTAT [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/objekt.send?uic=2241>
- VÝPLATA DÔCHODKU Z 2.PILIERA. *VUB Generali* [online]. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <https://www.vubgeneralis.sk/sporitel/vyplata-dochodku-z-2.piliera>
- WORLD BANK GROUP: *Life Expectancy at birth, total (years) | Data | Table*. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>.

9 Zoznam obrázkov

Obr. 1	Pôrodnosť na Slovensku pred reformou z roku 2004 Zdroj: Eurostat, 2015	20
Obr. 2	Príjmy a výdaje Sociálnej poisťovne v rokoch 2005 – 2014 Zdroj: Sociálna poisťovňa, 2015	21
Obr. 3	Porovnanie výšky mzdy a priznaného dôchodku Zdroj: Vlastná práca, 2015	37
Obr. 4	Vývoj hodnoty dôchodkovej jednotky fondu Garant 2005-2014 Zdroj: Allianz DSS, 2015	40
Obr. 5	Strata na dôchodku vplyvom účasti na dôchodkovom sporení	46

10 Zoznam tabuliek

Tab. 1 Stanovenie výšky mzdy percentom priemernej mzdy pre účely výpočtov	14
Tab. 2 Očakávaná dĺžka života v ďalších rokoch na Slovensku	20
Tab. 3 Index ekonomickej závislosti starých ľudí v percentách	20
Tab. 4 Hrubá a čistá miera náhrady pred reformou a po reforme	23
Tab. 5 Stav majetku v druhom pilieri (v mil. EUR)	29
Tab. 6 Východiskové údaje pre výpočty - muži	33
Tab. 7 Východiskové údaje pre výpočty - ženy	34
Tab. 8 Vypočítané hodnoty priemerného mzdového bodu	35
Tab. 9 Vypočítaný starobný dôchodok bez účasti na dôchodkovom sporení	36
Tab. 10 Výška kráteného dôchodku z I. piliera	38
Tab. 11 Zhodnotenie fondu Garant 2005-2014	39
Tab. 12 Výška nasporenej v sumy v DSS do konca roku 2014	41
Tab. 13 Stredná dĺžka života podľa pohlavia pre jednotky veku	42
Tab. 14 Mesačný doživotný dôchodok z druhého piliera	43
Tab. 15 Suma dôchodku z I. a II. piliera	44
Tab. 16 Porovnanie výšky dôchodku s účasťou a bez účasti na dôchodkovom sporení	45
Tab. 17 Hranica výhodnosti druhého piliera	47

Prílohy

A Stredná dĺžka života mužov pre jednotky veku (2013)

0	72,90	26	47,86	52	23,97	78	7,53
1	72,30	27	46,90	53	23,16	79	7,10
2	71,33	28	45,95	54	22,37	80	6,68
3	70,36	29	44,98	55	21,60	81	6,27
4	69,37	30	44,02	56	20,83	82	5,89
5	68,39	31	43,06	57	20,08	83	5,52
6	67,40	32	42,11	58	19,33	84	5,17
7	66,41	33	41,15	59	18,62	85	4,83
8	65,42	34	40,19	60	17,91	86	4,51
9	64,43	35	39,24	61	17,23	87	4,20
10	63,44	36	38,29	62	16,57	88	3,91
11	62,45	37	37,35	63	15,92	89	3,64
12	61,46	38	36,41	64	15,28	90	3,38
13	60,47	39	35,47	65	14,65	91	3,13
14	59,48	40	34,54	66	14,02	92	2,89
15	58,50	41	33,61	67	13,40	93	2,66
16	57,51	42	32,68	68	12,78	94	2,44
17	56,53	43	31,76	69	12,17	95	2,22
18	55,56	44	30,84	70	11,58	96	2,00
19	54,59	45	29,94	71	11,01	97	1,75
20	53,63	46	29,05	72	10,46	98	1,46
21	52,66	47	28,17	73	9,93	99	1,08
22	51,70	48	27,30	74	9,43	100+	0,78
23	50,73	49	26,45	75	8,94		
24	49,77	50	25,61	76	8,45		
25	48,81	51	24,78	77	7,99		

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2015

B Stredná dĺžka života žien pre jednotky veku (2013)

0	79,61	26	54,36	52	29,43	78	8,48
1	79,03	27	53,37	53	28,52	79	7,85
2	78,06	28	52,39	54	27,62	80	7,24
3	77,07	29	51,40	55	26,73	81	6,67
4	76,09	30	50,42	56	25,84	82	6,13
5	75,10	31	49,43	57	24,96	83	5,62
6	74,12	32	48,45	58	24,08	84	5,12
7	73,13	33	47,47	59	23,21	85	4,66
8	72,15	34	46,49	60	22,36	86	4,22
9	71,16	35	45,52	61	21,51	87	3,81
10	70,16	36	44,55	62	20,68	88	3,43
11	69,17	37	43,57	63	19,84	89	3,08
12	68,18	38	42,60	64	19,01	90	2,76
13	67,19	39	41,64	65	18,19	91	2,46
14	66,20	40	40,68	66	17,37	92	2,19
15	65,21	41	39,71	67	16,56	93	1,95
16	64,22	42	38,76	68	15,77	94	1,73
17	63,23	43	37,80	69	15,00	95	1,53
18	62,25	44	36,85	70	14,22	96	1,35
19	61,26	45	35,90	71	13,46	97	1,18
20	60,28	46	34,97	72	12,70	98	1,02
21	59,29	47	34,03	73	11,96	99	0,84
22	58,31	48	33,11	74	11,23	100+	0,64
23	57,32	49	32,18	75	10,52		
24	56,34	50	31,26	76	9,82		
25	55,35	51	30,34	77	9,14		

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2015